

⑤ pam 2

Origoon,
Winnocens kloof,
1891

ONDER de BOEREN in TRANSVAAL

door:

C. BROUWER

ROTTERDAM. J. M. BREDÉE.

FRÜCKEL

⑤ Pam. 2

(E) Pam. 2 H1
29357

Onder de Boeren in Transvaal.

CARDINAL LIBRARY
CAPE OF GOOD HOPE

DOOR

C. BROUWER.

~~~~~  
Mijn schild en mijn betrouwen  
Zijt Gij, o God, mijn Heer!  
Op U, zoo wil ik bouwen  
Verlaat mij nimmermeer.  
~~~~~

ROTTERDAM.
J. M. BREDÉE.

1899

De Boeren van Zuid-Afrika nemen thans hart en hoofd in beslag van alle Nederlanders: van jongen en ouden, van geletterden en eenvoudigen. Onze jongens leven mee in den strijd dier dappere stamgenooten tegen de gevreesde Engelsche wapenen.

Zij gevoelden de smart bij 't gerucht der eerste zoogenaamde nederlagen. Zij wachten met ongeduld op eene overwinning der Boeren, om een bekend volksrefrein aan te heffen.

In onze kerken, scholen en huisgezinnen wordt voor onze Zuid-Afrikaansche broeders gebeden. Stijge nog menig gebed naar boven:

»O, God van Nederland!

Houd toch Transvaal in stand.»

Om onze jongens eenigszins op de hoogte te stellen, en hen een blik te doen werpen in 't heden en 't verleden der Boeren, werd dit werkje samengesteld. 't Bevat weinig vreemde namen en datums: dat spreekt.

Moge dit boekje bij mijne collega's op dag- en Zondagscholen een gunstig onthaal vinden.

C. BROUWER.

OUDEKERK A/D. IJSEL,

15 November 1899.

INHOUD.

	Bladz.
I. Uit Zuid-Afrika	1
II. Hoe de Boeren in Zuid-Afrika kwamen .	7
III. Op Slachtersnek	14
IV. De gevaren der wildernis	17
V. Een strijd op leven en dood	23
VI. Pas op voor de Engelschen!	31
VII. »Ons wil geen Britsche slaven sijn!» . .	40
VIII. Land en Volk	46
IX. De Engelsche Vrijbuiters	51
X. Het bloed der Boeren.	57

Generaal P. Joubert.

M. Th. Steyn.
President van den Oranje-Vrijstaat.

I.

Uit Zuid-Afrika.

»Jan! hebt gij den laatsten tijd niets van uw oom uit Transvaal gehoord? Als hij u weer schrijft, mag ik toch eens komen, om den brief te hooren voorlezen, niet waar? Zoo'n brief uit Zuid-Afrika vind ik een genot.»

»Nu, Karel, kom dan van avond of morgen maar; oom heeft aan mijn vader geschreven, en mijn neef Jacob schreef een grooten brief aan mij.»

»Dan kom ik van avond al!»

»In orde!»

Karel, een flinke jongen van 12 jaar, leefde mee met het groote vraagstuk van den dag. Het was Maandag. Het dagblad van zijn vader werd natuurlijk des Zondags niet uitgegeven, en 't speet hem, dat hij dus geen nieuws omtrent den oorlog tusschen het arme Transvaal en het trouwelooze Engeland lezen kon.

In den nacht van Zondag op Maandag had hij zich vaak onrustig in zijn bed omgekeerd. In de kerk had hij op ernstige wijze hooren spreken over en bidden voor Transvaal. Vooral die laatste woorden:

»O God van Nederland!

Houd toch Transvaal in stand.»

bezegeld met een *Amen* uit den mond van een geloovig predikant, hielden hem zeer bezig.

»Amen!» dat is te zeggen: »Het zal waar en zeker zijn.» Want mijn gebed veel zekerder van God verhoord is, dan ik in mijn hart gevoel, dat ik zulks van Hem begeer. Karel kende de Vaderlandsche en de Bijbelsche geschiedenis, zooals verwacht mocht worden van een jongen uit een Christelijk gezin, die een school bezocht, waar dezelfde beginselen als thuis in eere waren. Het gebed van een geloovige vermag veel, dat wist hij. Hij had gehoord van de ongelijke strijdmacht der Engelsche en Transvaalsche wapenen. Als Engeland zich toerustte tegen Rusland, kon het geen grooter machtsvertoon ontwikkelen, dan thans tegen het zwakke Transvaal. Doch Karel wist dat God aan Josua beloofd had: »Een eenig man onder u zal er duizend jagen: want het is de Heere, uw God, zelf, die voor u strijdt,» en daarop hoopte, daarop vertrouwde hij.

En Karel bad, gelijk zoovele groote en kleine menschen in de gemeente:

»O, God van Nederland!
Houd toch Transvaal in stand.»

Hij kon den slaap maar niet vatten. Vrees en hoop wisselden elkander af. Als hij dacht aan die geduchte kanonnen, aan de duizenden der Engelschen, dan beefde hij. Doch daar waren ook lichtpunten aan den bewolkten horizon.

De Transvalers waren flinke scherpschutters. Zij konden schieten, en raak schieten ook.

Hij lachte. Die Engelschen hadden geen reden om zoo te bluffen. Wat had hij zich onlangs bij zijn vriend Jan vermaakt, toen deze dat gevalletje van de Engelschen vertelde met hun schietoefeningen op de grenzen van Transvaal. Zij wisten, dat de Boeren

van achter de rotsblokken op de kopjes, zoo raak konden schieten. Zij zouden zich ook eens in dat scherpschiëten oefenen. Maar wie zouden het mikpunt zijn? Goede raad was duur. Eindelijk komt een Engelschman op het denkbeeld, wat geiten op te vangen. Aan den voet van een heuvel worden in een afgeperkte ruimte een 50-tal geiten geplaatst. En met een geestdrift, alsof zij op hunne aartsvijanden, de Boeren, schoten, legden zij aan. En met welken uitslag? Na een half uur geschoten te hebben, niet met losse, maar met echte scherpe patronen, gingen men naar beneden. En wat zagen zij?

Karel barstte in lachen uit. Moeder hoorde het en riep: »Jongen, wat mankeer je toch?»

»Moe — riep hij — ik denk weer aan de geiten en die Engelsche scherpschutters.» Nu 't was om te lachen ook. Toen zij begonnen te schieten waren er 50. en na die heusche schietoefeningen telden zij er.... 51. In de tusschenbedrijven, namelijk, had er eene geit gejongd en was haar getal met één vermeerderd.

'k Wou, dat ik een Transvaalsche jongen was, riep hij uit. 'k Geloof, dat ik het er dan beter afgebracht zou hebben. Die Transvaalsche jongens, dat zijn me nog eens kerels. Als zij 12 jaar zijn, dan krijgen zij een geweer. En om te beginnen maar 2 patronen. Dat is leep, want nu leeren zij zuinig zijn met den krijgsvorraad, en zeker van hun doel. »Jongen, nu breng je mij een reebok thuis», is het commando van vader. En zoontjelief toont zich een waardig nakomeling van den Boer-scherpschutter.

Wat trilde hij van aandoening, toen hij een paar dagen geleden in een courant las: »Uit Pretoria, de hoofdstad van de Zuid-Afrikaansche Republiek, meldt men, dat iedereen, die maar eenigszins weerbaar is,

ten strijde optrekt. Jongens, bijna nog kinderen, ziet men naast grijsaards, steunende op »die roer» (hun geweer) en op hun God. Het is een indrukwekkend, maar tevens een hartroerend schouwspel, al die goede vrienden te zien vertrekken. Een jong ventje van 13 jaar trok ook mede, hij moest en zou mee. Heel kalm en ernstig zei hij : Ja, ik ga mee naar de Natalgrens en ik moet van de eersten zijn, die de vierkleur in Durban gaan planten ; dat is van ons gestolen land. De vlag voor het vereenigd Zuid-Afrika is reeds gereed, de Transvaalsche met van anderen een Oranjebaan.”

»Och die arme jongens,» zei moeder. »Karel, de tranen komen daarbij in mijne oogen, als ik u aanzie. Denk eens na, dat gij met geweer en patroontasch de deur uitgingt om heusch te gaan vechten. Ik sidder....”

»Maar moeder, die Transvaalsche jongens zijn een ander slag dan de Hollandsche. Zij zijn geboren jagers en kunnen tegen de Engelsche vrijwilligers op in het schieten. Zij behoeven voor geen Roodbaaitje op de vlucht te gaan.”

»Neen, vrouwtje, Karel heeft gelijk,» zei vader. »'t Is geen vermetelheid, maar moed, berustende op het vertrouwen in God en de zekerheid van hun schot. Met aandoening denk ik aan dien dapperen Transvaalschen Boerenjongen, die eens ten strijde wilde meetrekken, maar niet mocht van vader. Hij moest thuis blijven en op het vee passen. Wilde hij schieten, dan mocht hij »die roer» aanleggen op de Kaffers, als die tijdens vaders afwezigheid oproerig werden. De jongen morde om zijne onmondigheid. De Boer vertrok. De zoon bleef zoolang bidden en smeeken, tot de grijze grootvader en de fiere moeder den jongen toestonden naar het slag-

veld te vertrekken. Maar hoe? Er bleef één oude knol over, de beschikbare paarden waren door de Regeering te Pretoria opgeëischt. Op zolder stond een oud geweer. Dat werd schoongemaakt, wat afgepoetst en daar gaat hij! De tasch met scherpe patronen bij zich. Hij wist, waarheen zijn vader was afgetrokken.

Daar rijdt de jonge Boer. Het paard loopt hem wel wat langzaam. Maar elk uur nadert hij het kamp. Doch wat is dat? Wie nadert daar in de verte? Met het geoeffend oog van een jager, herkent hij daar een Engelsch officier, rijdend op een prachtig ros. Wat staat hem nu te doen? Weg te kruipen? Denkt ge, dat de zoon van een Transvaalschen boer een lafaard is? Neen, in den oorlog moet men wagen. Hij legt aan, hij mikt, hij trekt. Het schot gaat af en voor de officier zich bewust wordt, welk gevaar hem daar bedreigt, ligt hij gewond door een schot in de borst, doodelijk getroffen, op den Transvaalschen grond. Op dien bodem, waar de trouwe zonen van Transvaal hun bloed al bij stroomen hebben zien vloeien voor »vrijheid en vaderland" tegen de hebzucht en het verraad der Engelschen.

De jongen vangt het paard op. Hij gespt het zwaard van den officier om zijn buis; werpt een meewarigen blik op het slachtoffer zijner vaderlandsliefde. Maar kon en mocht hij anders handelen?

Den volgenden dag ontmoet hij vader in het kamp. Met toornigen blik ziet vader hem aan. Hij wilde zijn zoon sparen, doch deze wilde zich opofferen. Maar wat ziet de Boer? Een prachtig ros, aan welks staart de oude knol gebonden was. Een sabel, schitterende van pracht. »Hoe kom je daaraan, jongen?"

»Wel, vader, ik ontmoette een Roodbaaitje. Ik

mikte en ik pikte hem ook. Hij ligt doodelijk gewond op het veld. Kon ik anders gedaan hebben?"

Vader kreeg een bos op de wangen. Voor *hij* een schot gelost had, had *zijn zoon* een Engelschman ter aarde geveld. Dit heldenfeit werd in het kamp der Boeren bekend en miste zijne uitwerking niet.

Toen straks de Engelschen en de Boeren in het veld tegenover elkander stonden, werden zij aangevuurd door den moed, de onverschrokkenheid van het dappere Boerenkind. Elk schot was raak.

De Engelsche soldaten zijn in den krijg minder waard, dan die van andere landen. Juist omdat de Engelschen zich meerendeels van ongeoefende vrijwilligers moeten bedienen, moeten de officieren zich meer vooraan wagen, dan bij andere natiën 't geval is. De taktiek der Boeren is dus verstandig om het eerst de »hoogeren», de officiers, enz. te treffen; want daarmee treffen zij het leger in het hart.

»Daarom, zei vader, *een bravo!* voor de dappere Transvaalsche jongens, die ten opzichte van 't scherpschieten de baas zijn van de Engelsche vrijwilligers.

Bravo! kinderen van Transvaal! God zegene uwe wapenen! Bravo! moeders voor uwe fiere zonen. Wij, Nederlanders, zijn trotsch op uwe kinderen. En onze jongens, zij hebben de uwen lief, zij erkennen hunne minderheid en den moed der uwen.

Wij begrijpen, dat vele vrijwilligers sidderen, bij de gedachte, tegen de zonen van Zuid-Afrika te moeten strijden. Een onrechtvaardige oorlog en dan tegen zulke geoefende schutters!

Wij begrijpen iets van de vrees dier vrijwilligers, toen zij in Zuid-Afrika aan wal werden gezet. Sommigen wilden het schip niet verlaten, maar liever terug naar Londen, waar men onder toejuiching van Joe

Chamberlain, den minister van koloniën, 't beeld van onzen braven oom Paul Krüger verbrandt. Die dappere vrijwilligers, men moest ze binden en ze van boord jagen, den Transvaalschen wapenen tegemoet!"

Vader eindigde en Karel fluisterde:

»O, God van Nederland!
Houd toch Transvaal in stand."

II.

Hoe de Boeren in Zuid-Afrika kwamen.

Karel was niet tevreden met hetgeen hij zoo terloops van Transvaal en de Transvalers te weten kwam. Hij vond dat alles wel aardig en hij kon er nooit genoeg van krijgen, doch hij wilde meer doordringen in de geschiedenis van die Zuid-Afrikaansche Boeren.

Die menschen spraken onze Hollandsche taal, misschien wel een beetje anders; doch hij zou hen en zij zouden hem wel kunnen verstaan. Engelsch werd onder hen ook wel gesproken, doch niet zooveel, als hij dacht. Hoewel de Engelschen al honderd jaar lang al hun invloed hadden aangewend, om de bewoners van Zuid-Afrika te verengelschen, sprak de Boerenstand in Kaapland, Natal, Oranje-Vrijstaat en Transvaal de Hollandsche taal.

Waarom dat te danken was?

Karel sloeg een dankbaren blik op den Bijbel. De Statenbijbel was daar in Zuid-Afrika bij tienduizendtallen verspreid. Die Bijbel werd gelezen en herlezen, en dank zij den Hollandschen Bijbel, bleef het Hollandsche karakter der Boeren in den strijd tegen Engeland bewaard.

In de schrijf- en spreektaal week de taal van Zuid-Afrika wel eenigszins af van de onze; doch ze is en bleef voor ons verstaanbaar. Dit blijkt uit een lied:

„Voor Zuid-Afrika.”

Een ider nasie heef sijn land,
 Ons woon op 't Afrikaanse strand:
 Ver ons is daar geen beter grond
 Op al die wije wereldrond.
 Trots is ons om die naam te dra,
 Van kinders van Suid-Afrika.

Een ider nasie heef sijn taal:
 Ons praat van Kaap tot in Transvaal
 Wat almaal maklijk kan verstaan.
 Wat gaat die ander taal ons aan?
 Ons praat, so's pa en oupapa,
 Die landstaal van Suid-Afrika.

Een ider nasie heef sijn wet,
 Wat goed gebied en kwaad belet;
 En elk sijn wet is na sijn aard
 En gaat met sijn natuur gepaard.
 So volg ons ook die sede na,
 Wat thuis hoor in Suid-Afrika.

Een ider nasie heef sijn reg,
 Al is hij nog so swak en sleg,
 Daar is een oog, wat alles merk,
 En set die onreg paal en perk;
 Hij kijk ook ons verdrukkers na,
 En waak ook voor Suid-Afrika.

Een ider nasie heef sijn tijd
 Om op te groei en af te slijt;
 En so's ons Liewe Heer dat doet
 So is dat altijd wijs en goed.
 Da kom een dag ver ons ook, ja!
 Vertrouw op God, Suid-Afrika!

Want al die nasies heef één God,
 Hij re'el ider volk sijn lot.
 Hij hee ver ider volk sijn taal,
 Sijn land, sijn reg, sijn tijd bepaal;
 Wie dit verag sal sijn straf dra,
 O God, bescherm Suid-Afrika.

Karel deed zijn best het versje in gewoon Hollandsch te lezen en het gelukte hem vrijwel. Het trof hem, dat woorden als *dragen* werden afgekort tot *dra* en dat de dichterlijke vrijheid in Zuid-Afrika grooter scheen te zijn dan in Nederland. Geen dichter zou hier bijv. *regelt* durven samenvatten tot *re'el*.

Doch om op zijn onderzoek naar de afkomst der bevolking terug te keeren.... Karel vernam daaromtrent het volgende:

De Nederlanders en de Portugeezen waren in de 16e en 17e eeuw koene zeevaarders. Hunne schepen zeilden naar Oost en West, naar Zuid en Noord. Landen werden ontdekt, landstreken veroverd, handelsbetrekkingen aangeknoopt, de vlag van 't vaderland geheschen. Zoo hadden de Portugeezen reeds in 1486 de Kaap ontdekt, die zij Kaap van alle stormen noemden; doch welke naam later veranderd werd in dien van Cabo de Buona Esperanza, d. i. Kaap de Goede Hoop. De Portugeezen hebben bij herhaling beproefd zich op de Zuidkust van Afrika te vestigen, doch het is hun niet gelukt.

Gelukkiger waren de Hollanders. Jan de Molenaar bezocht in 1595 voor het eerst de Kaap met vier schepen. Tien jaar later plantten de Hollanders aan den voet van den Tafelberg de eerste groenten. Heel vriendelijk was het ook van hen om aan de belangen van den zeeman te denken, die op zee, toen vooral, in de dagen van de zeilvaart, zoovele ontberingen

doorstaan moest. Een kapitein liet namelijk bij den Tafelberg drie rammen en 17 ooien achter, opdat latere schepen der Oost-Indische Compagnie, als zij de Kaap aandeden, zich van versch vleesch en van groenten zouden kunnen voorzien.

Maar, reeds een jaar later liet een Engelsch kapitein de vetste schapen aan boord van zijn schip brengen, in ruil voor eenige magere, die hij achterliet.

»Dat is echt Engelsch!» riep Karel uit. »Dat is hun geest, inpalmen maar! alles wat je krijgen kunt! Eerst de schapen, later de Boeren, toen den grond en thans de diamantvelden en de goudmijnen van Zuid-Afrika. Zouden die menschen meenen, dat God Afrika voor hen bestemd had? Zou het niet waar zijn, dat de staatslieden van Engeland aan eene besmettelijke ziekte »*raad-honger*» lijden?»

In 1651 werd in Amsterdam het besluit genomen om de Kaap met het Kaapland eigendom te verklaren van de Compagnie, en mitsdien eene bezitting van Nederland. Docter Van Riebeeck, een kloeke, vrome man, te Wijk bij Duurstede geboren, stond aan het hoofd der moedige mannen, die met drie schepen daarheen vertrokken. Wat hadden die mannen een lange reis! Honderd dagen moesten zij varen, voor zij er waren.

En wat was er veel te doen, luister eens: »Moes-tuinen aanleggen, vruchten planten, een fort bouwen, enz.» Er moesten koeien en schapen uit Holland komen om een veestapel te verkrijgen.

75 Nederlanders waren de eerste kolonisten van Kaapland: dat waren ambachtslieden, metselaars, smeden, timmerlieden, harpoeniers, tuinlieden, doch bijna geen soldaten.

Met de inboorlingen trachtte men op goeden voet

te leven. Men ruilde van hen vee, vooral schapen in en kocht een groote streek lands van de Hottentotten. De bodem was zeer vruchtbaar, zoodat de kolonisten zoo spoedig mogelijk trachtten, als vrije mannen zich op een eigen stukje grond te vestigen.

In 1662 woonden er ongeveer 200 Hollanders, zestig jaar later telde men er al 4000.

Die kolonisten waren allen Protestanten, van onbesproken zedelijk gedrag. Sommigen waren gehuwd, maar verreweg de meesten ongetrouwd. Er was dus behoefte aan vrouwen, en om daarin te voorzien werden in 1665 een vijftigtal meisjes uit Holland, arme, doch fatsoenlijke meisjes, meestal weezen, naar Zuid-Afrika gezonden. Eenige jaren later volgden 50 boeren en ambachtslieden met nóg evenveel meisjes uit den boerenstand.

God zorgde in Zijne voorzienigheid, dat vele Hugenoten, de beste zonen van Frankrijk, het oog vestigden op Zuid-Afrika. In Frankrijk werden de zonen der Hervorming, de vrienden van Luther en Calvijn, door den goddeloozen koning Lodewijk XVI vreeselijk geplaagd en vervolgd. Duizenden kwamen naar Nederland, en velen maakten gebruik van de aanbiedingen der Compagnie: vrije overtocht naar de Kaap; een stuk lands in eigendom; voorschotten in vee, zaden, werktuigen, enz. Slechts moesten zij zich verbinden 5 jaar aan de Kaap te blijven.

De dappere generaal der Transvalers, P. J. Joubert, schreef dienaangaande zelf in een Open brief aan Victoria, koningin van Engeland:

»Ik ben een afstammeling, de achter-achterkleinzoon van Pierre Joubert, een der Hugenoten, die om godsdienstredenen genoodzaakt waren, hun geboorte-grond en hunne vrienden te verlaten, en hun toe-

vlucht te zoeken in Zuid-Afrika, waar zij hunnen God in vrijheid dienen konden. Hij trok naar Kaapstad, en werd met Gods hulp een der welgesteldste en meest invloedrijke Boeren en grondbezitters.”

Alleen in 1688 kwamen er ongeveer 100 huisgezinnen van Hugenoten in de Kaap aan. De Franschen leerden geleidelijk de Hollandsche taal en smolten ook langzamerhand met de Hollanders tot één volk samen.

Eène zaak was vreeselijk jammer. De gouverneurs, die de Oost-Indische Compagnie naar de Kaap zond, om die kolonie in haar naam te besturen, waren niet allen mannen van Christelijk beginsel.

De negotie, het geld, de hebzucht hebben daar veel bedorven. Schande over die gouverneurs, welke de Boeren plaagden en sarden. De Boeren moesten bij het koopen en verkoopen steeds terecht komen bij de Compagnie en haar vertegenwoordigers. Deze laatsten betaalden zoo weinig mogelijk uit en vroegen voor hetgeen zij verkochten, den hoogsten prijs.

Eén staaltje van hunne dwingelandij. De gouverneur van der Stell wist 400 morgen gronds in bezit te krijgen nabij Stellenbosch. Daar wilde hij 400,000 wijngaardstokken laten planten, tuinen en boomgaarden aanleggen en een prachtig huis bouwen, *zonder dat het hem geld mocht kosten*. De boeren en hunne knechts werden door hem opgeroepen, alsof zij slaven en lijfeigenen waren; A moest spitten, B planten, C steenen vormen, D metselen, tot huis en landerijen, tuinen en boomgaarden gereed waren. Doch dit was nog niet genoeg, hij wist zich op oneerlijke wijze 10,000 schapen en veel hoornvee aan te schaffen. En ieder, die zich tegen hem verzette, werd bedreigd met boeten, gevangenisstraf of verbanning.

Van der Stell werd aangeklaagd door 63 Boeren, en nu zette hij den hoofdleider gevangen. Vijf hunner gingen in Holland recht zoeken en vonden dat. Wel een bewijs, dat de Zuid-Afrikaansche Boer niet door Hollandsche mannen van invloed werd verdrukt, ten minste niet met hun *medeweten* of op hun *verlangen*, gelijk later het geval wel zou zijn onder Engelsche tirannie.

Vele gouverneurs gingen naar de Kaap met de gedachte, om zoo spoedig mogelijk met een vollen buidel naar Nederland terug te keeren. Maar de Zuid-Afrikaansche Boer, wiens bezit het mikpunt was voor den begeerigen gelukzoeker, was een Germaan, die vóór alles, erkenning van het eigendomsrecht eischte, en strenge begrippen had omtrent het mijn en het dijn.

De Amerikaansche vrijheidsoorlog en de Fransche revolutie hadden ook in Zuid-Afrika de gemoederen in beweging gebracht. De rotsige stranden dáár dreunden, evenzeer als de tronen van Europa geschud werden. De vrijheidszin onder de Boeren en burgers nam geweldig toe.

Daarbij kwam, dat de Compagnie op haar uiterste lag. Zij was bankroet en de kolonisten waren er niet veel beter aan toe. Klinkende munt zag men haast niet meer in 't land.

Hier en daar kwam het tot een opstand tegen de Compagnie. Op een paar dorpen verdreven de Boeren hun landdrost en vormden eene Nationale partij.

In 1795 begon het treurspel. De Engelschen namen Zuid-Afrika in bezit; zij zouden het, heel lief, voor den Prins van Oranje bewaren. De Engelsche vlag werd overal geplant. Zoo ook te Graaff-Reinet. Maar nauwelijks was die daar gebeschen, of de Boeren haalden ze neer. Doch daar er van buiten geen

hulp kwam, moesten de Boeren, die geen krijgsvorraad hadden, zich onderwerpen. Die Boeren, welke weigerden den eed van trouw aan Engeland af te leggen, werden verbannen. Zij verlieten dan huis en erf en trokken dieper het donkere Zuid-Afrika in.

Engeland zond in 1806, 5000 man naar Zuid-Afrika, opdat overal, waar de Hollandsche vlag nog woei, die kon worden neergehaald om de Engelsche zegevierend te hijschen.

In 1814 werd Engeland voor goed meester van de Kaap. Het kostgeld van Prins Willem V, die, zooals iedere jongen weet, met zijne familie uit Den Haag naar Engeland vluchtte, was daar hoog opgelopen. Het was eene heele rekening, die al onze guldens zou verslinden. Doch Engeland was grootmoedig genoeg en wilde wel wat land nemen in betaling der geldschuld. En zoo werden de Boeren van Zuid-Afrika onderdanen van Engeland, dien grooten slokop, maar tegen wil en dank!

III.

Op Slachtersnek.

In Afrika wonen vele nakomelingen van Cham, den zoon van Noach. Negers in 't Noorden, Hottentotten en Kaffers in 't Zuiden. Van deze beide laatsten zouden de Boeren veel verdriet hebben.

Frederik Bezuidenhout, een Boer, die op de grenzen van Kafferland woonde, gelastte eens aan een Hottentot een mes, dat uit de scheede gevallen was, op te rapen. De Hottentot weigert dit op brutale wijze aan den Boer, die te paard zit. Deze ranselt nu den Hottentot met de zweep af.

Arme Boer. De Engelschen hebben gezworen de Hottentotten in bescherming te nemen. De Engelsche zendelingen, die vooral de belangen van hun land in hun vaandel schreven, steunden overal de Hottentotten, die vuile, luie, diep gezonken Hottentotten. »De Boeren waren de natuurlijke onderdrukkers der Hottentotten.» Dit woord werd in Engeland zoo vaak herhaald, dat men van die zijde eindelijk de stelling aannam: »Het getuigenis van één Hottentot is meer te vertrouwen, dan de verklaringen van honderd Boeren.»

De Hottentot klaagt Bezuidenhout aan. Deze wordt gedagvaard om voor den landdrost te verschijnen. Hij weigert. Twintig soldaten met een luitenant gaan hem op zijne hoeve halen.

Bezuidenhout staat aan zijne deur. Op vijftig passen van hem genaderd, roept hij den mannen toe: »Die nader komt is dood!» »Voorwaarts!» commandeert de luitenant. Eenigen treden nader, de Boer schiet, maar treft niemand. Bezuidenhout vlucht naar eene spelonk in zijne onmiddellijke nabijheid, die te voren tot schuilplaats is ingericht, en van mond- en krijgsvoorraad is voorzien.

Na lang zoeken vindt men hem. »Geef u over!» klonk het. »Nooit!» is het antwoord. Nu geeft men hem de volle laag en Frederik Bezuidenhout is niet meer.

Het lijk wordt naar huis gebracht en reeds den volgende dag begraven. Van alle kanten waren vrienden opgekomen. De broeder van den gevallene hield eene toespraak, die wraak ademde. Men drukte den doode zwijgend de hand, en zonder spreken sloot men aan dat geopende graf een *verbond tegen de Engelsche* heerschappij.

De Hottentotten — zeiden de Engelsche zendelingen — moeten niet bij de Boeren werken, wij zullen ze

bij ons in en rondom ons Zendingstation laten wonen. Daar konden zij een lui leventje leiden en — de boerenplaatsen bleven onbearbeid en het vee onverzorgd.

Toen die Hottentotten bespeurden, dat de Engelschen zoo barmhartig voor hen waren, hoorde men van alle zijden, dat die arme heidenen geslagen, gemarteld en vermoord werden. De Engelsche zendelingen brachten die zaken voor de rechtbank, doch geen enkel geval van moord of marteling kon bewezen worden. Die handelwijze verbitterde de Boeren tegen de mannen, die gekomen waren om het Evangelie te brengen, maar allereerst arbeidden om de kleurlingen op de hand van Engeland te brengen.

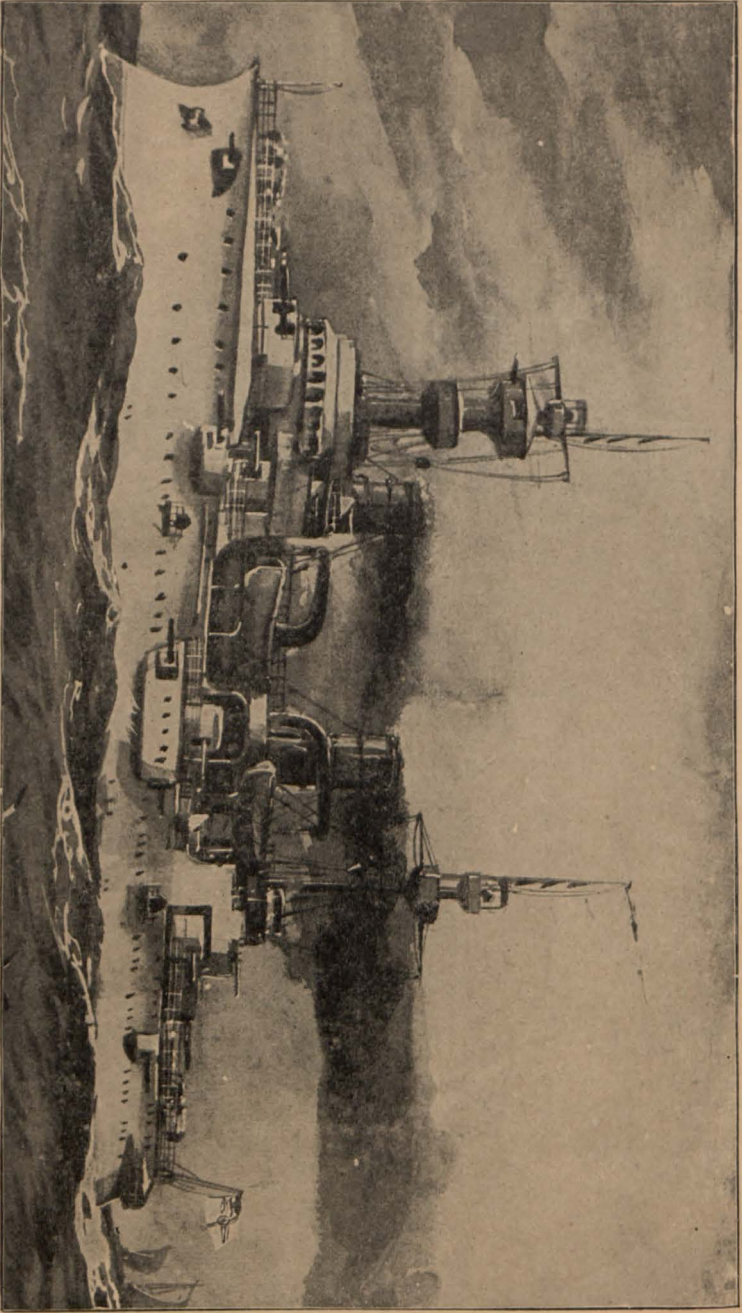
De Boeren hadden het indertijd jammer gevonden, dat Bezuidenhout zich niet persoonlijk was gaan verantwoorden bij den landdrost. Maar 't geval lag nu eenmaal zoo.

De wraak was gezworen. 300 Boeren zwoeren kort daarna op *Slachtersnek*: »bij den Allerhoogste niet te zullen rusten, tot de onderdrukkers, de Engelschen, uit het land verdreven zouden zijn.»

De eed was gezworen, men mocht hem niet breken, maar zou tot het einde toe volharden.

De Boeren wapenen zich. De Engelschen krijgen een der hunnen in handen en onderscheppen eenige belangrijke brieven, zoodat zij op de hoogte van alles komen. De krijg ontbrandt. De Boeren krijgen klop. Bezuidenhout, een broeder van den bovengenoemde, zijne vrouw en hun jongen, 14 jaar oud, houden het langst stand. De vader sterft, getroffen door het lood; gebogen over het ziertogende lichaam haars man, dreigt de vrouw de naderende soldaten. Zij wordt met haar zoon gevangen genomen.

In Maart 1806 was op *Slachtersnek* een schavot

Een Engelsch oorlogschip.

opgericht. Aan een ruwe galg zijn 5 stroppen bevestigd voor evenveel Boeren, die bij den opstand waren betrokken. Zestien andere Boeren worden onder militair toezicht om den paal gezet, om af te schrikken voor de gevolgen van het oproer.

Daar hangen de Afrikaansche Boeren. Gelaten ondergingen zij hun lot. Vrouwen en kinderen snikken, vrienden weenen. De omstanders sidderen over die wreede straf. Nog één oogenblik en dan zijn die Boeren van Slachtersnek de eeuwigheid ingegaan. Maar zie het schavot bezwijkt onder den last en stort ineem. De gehangenen liggen op den grond en krijgen 't bewustzijn weer.

»Laat ze los!» roept het volk. »Het is een teeken des hemels, laat ze vrij!»

Geen roepen, geen bidden, geen smeeken helpt.

Daar hangen ze weer, en nu voorgoed. Zij sterven.

De familie vraagt om de lijken, opdat ze eerlijk begraven kunnen worden.

Doch het vonnis luidt »onder de galg begraven.»

De menschen gaan naar huis. De opstand is bedwongen.

De weduwe Bezuidenhout met haren zoon, benevens vele anderen, werden verbannen.

Doch in veler hart klinkt: »Wij zullen Slachtersnek nooit vergeten!»

IV.

De gevaren der wildernis.

Door de Engelsche zendelingen werden de Boeren voortdurend als ontevreden en onmenschelijk afgeschilderd, terwijl in Engeland de Kaffers door middel van gekleurde zendelingsbrillen bewonderd werden.

De Boeren evenwel, waren door ondervinding overtuigd van de valscheid, listigheid en roofzucht der inboorlingen.

Doch de toekomst zou de Boeren in het gelijk stellen. De ontelbare en dure Kafferorlogen, waarin de Engelschen later gedompeld werden, zeggen in dit opzicht genoeg.

De grensboeren hadden verbazend veel last van de Kaffers. De Boer heeft zijn vee lief en de Kaffers roofden dat voortdurend weg. Zij beweerden, dat de Boeren op *hun* grond woonden, en dat derhalve het vee, dat er op liep, ook aan hen toebehoorde en hun eigendom was. De Boeren leden ontzettend veel schade van de Kaffers, en als zij zich verdedigden tot bescherming van hun eigendom, dan werden zij door en van wege de Engelsche regeering met schande overladen.

Daar kwam de twist over de taal nog bij. De Engelschen begrepen zeer goed, dat zoolang de Boer Hollandsch sprak, hij nooit een gewillig onderdaan van het trouwelooze Albion zou worden. Op school, voor de rechtbank moest Engelsch gesproken worden. Verzoekschriften moesten in het Engelsch opgesteld worden. Dat griefde den Boer tot in het diepst zijner ziel.

Engeland verklaarde in dienzelfden tijd de slaven vrij. Een uitstekende zaak, maar die vooral in den eersten tijd met kalm overleg moest worden aangevat.

De Boeren waren *niet* tegen de vrijlating der slaven; maar wel tegen de middelen, die men onder de Engelsche heerschappij daartoe bezigde.

Hoe kwamen toch de Boeren aan hunne slaven? Die kochten zij steeds van *Engelsche handelaren*, natuurlijk peperduur. De Engelschen zijn in dit

opzicht een dubbelzinnige natie. Met hetzelfde schip, waarmee zij hunne zendelingen naar den vreemde zenden, transporteeren zij afgodsbeelden van hout of marmer, in Engelsche fabrieken, o. a. te Birmingham vervaardigd. De stoomer, die Bijbels meeneemt voor de arme heidenen, laadt tegelijk sterken drank of »vuurwater», om die arme stervelingen te vergiftigen. Dat springt zelfs zoo in 't oog, dat eenige jaren geleden, eenige opperhoofden van een gechristianiseerden stam uit Afrika aan koningin Victoria kwamen vragen, of zij den uitvoer van »vuurwater» uit Engeland naar hun land wilde verbieden: het maakte hun volk tot duivels.

Door die dure slaven konden de Boeren tenminste hun land beploegen en hun koren zaaien. En dat koren? Generaal Joubert schreef onlangs: »dat koren werd onder de zegenrijke wetten der Britten niet duurder verkocht dan voor 10 cent per zak, terwijl het door de Engelsche kooplieden met groote winst van de hand werd gedaan.»

»Uwe slaven zijn nu vrij,» sprak de Engelsche regeering. »Gij kunt in Londen het bedrag gaan halen, dat u als schadevergoeding wordt aangeboden.

Voor 85,000 slaven, die in Zuid-Afrika werden vrij verklaard, werd eene schadevergoeding gegeven van 1,200,000 pond, dat is 14,400,000 guldens, dat is gemiddeld f170 voor een slaaf, voor wien men eens f1000 betaald had. Geen wonder, dat een aantal personen, hoe zij er ook bij verarmden, nooit een penning van dat geld in ontvangst wilden nemen.

En daarenboven, kon men van den Boer verwachten, dat hij met zijn ossenwagen, of te paard naar Londen ging om zijn geld te halen? Neen, zulk een reis, toen van 100 dagen, zou meer kosten dan als schadeloosstelling werd uitgekeerd.

Er bleef dus voor den Boer niets anders over, dan of den Engelschen handelaar, van wien hij de slaven voor hoogen prijs had gekocht, te verzoeken het geld voor hem op te nemen, of de aanspraak op dat geld zoo goed mogelijk te verkoopen. In Zuid-Afrika *hitsten* toen de *Engelsche handelaars* de Boeren op, om zich niet te verzoenen met de wet op de afschaffing der slavernij. En dan beweert Engeland nog, dat de Boeren zich verzetten tegen het afschaffen der slavernij.

Geprikkeld door het op den achtergrond dringen der Hollandsche taal, gebelgd over de Engelsche tirannie, in hun bedrijf benadeeld door de slavenkwestie, bestolen en bedreigd door de Kaffers, werd de toestand der Boeren onhoudbaar.

De Kaffers werden hoe langer hoe brutaler. Zij vermoordden vrouwen en kinderen, zij bonden jonge meisjes aan de boomen en doodden haar onder vreeselijke pijnigingen. Als er vee gestolen was, mochten de Boeren het zelf niet terughalen. Zij moesten geduldig wachten, tot de troepen het terugbrachten. En dan? O, die hebzuchtige Engelschen! Dan werd het vee, het gestolen vee der Boeren, in 't openbaar verkocht aan den meestbiedende.

Den Boeren werd eene schadeloosstelling beloofd, die zij *nooit* kregen. Bespottling en mishandeling! dat was het loon voor 't opkomen hunner rechten.

Zoo stonden de zaken in 1834. De verbittering der Boeren was groot.

Daar komt eene mededeeling van den gouverneur, dat ieder, die niet tevreden was met den stand van zaken; die zich niet aan de Britsche heerschappij wilde onderwerpen, volkomen vrij was de kolonie en den Britschen grond te verlaten.

Waarheen? Het wilde achterland van Zuid-Afrika in! Het was hard het vaderland, den geboortegrond te verlaten.

Maar sprak de fiere Afrikaansche Boer: »Liever trotseer ik de gevaren der wildernis, — verscheurende dieren en wilde menschen, dan nog langer gebukt te gaan onder zulk een *onrechtvaardige* regeering.

»Broeders!» klinkt het — »Broeders, pakt uwe wagens, verzamelt uwe kudde en laten we de grens overtrekken. God weet waarheen. Maar Hij zal ons geleiden!»

De Engelsche beambten en kooplieden bleven natuurlijk, waar zij waren. Doch de Boeren vertrokken. Daar zij hun land niet konden medenemen, moesten zij dat voor een bespottelijk lagen prijs verkoopen, of het eenvoudig in den steek laten.

Daar trokken zij heen naar de woestijn, naar de wildernis, in gevaar van leeuwen en tijgers, en dan die wilde Kaffers. Hoe konden zij zich daartegen verdedigen? Natuurlijk door geweren en krijgsvoorraad mede te nemen.

Maar die edele Britten zonden hunne beambten den trekkenden Boereu na, tot aan de Oranjerivier, om te voorkomen, dat geen trouwe slaaf zijnen meester volgde, en dat geen geweer met patronen werd medegenomen. De beambten evenwel waren billijker dan hunne hoofden, zij waarschuwden de Boeren. Dezen verborgen bijtijds hun krijgsvoorraad.

Wat zouden zij ook zonder dien voorraad begonnen hebben? Zie, die moeder in dat leger der Boeren. Haar man is vooruitgetrokken. Zij zal straks volgen. Op 20 Meter afstand van de tent speelt haar kind, haar dochttertje, een lief meisje van 6 jaren. Doch, o schrik! op korten afstand nadert een tijger, een

koningstijger. Zal zij naar haar kind snellen? Maar dan vallen beiden als een offer van zijn bloeddorst! Neen, zij grijpt een geweer, met vaste hand legt zij aan, met een geoeffend oog mikt zij en Gode zij dank. Zij treft het wreede dier in de hersenen, zoodat het op de plaats dood blijft liggen. Haar kind is gered en zij valt naast hare lieveling op de knieën om haren trouwen God te danken voor de heerlijke uitredding.

Want de Afrikaansche Boer is een Christen en zijne vrouw onderwijst hare kinderen door woord en daad, dat men nooit tevergeefs op God vertrouwt.

In kleine troepen trokken de Boeren dan verder. Op goed geluk, maar vol vertrouwen op de beschermende hand des Heeren! Vrij van onderdrukking van menschen, om voor hen en voor hunne kinderen een vrij land te zoeken.

Zij kwamen tot aan de *Vaalrivier*. Daar sloegen zij hunne tenten op. Hier vonden zij de noodige middelen voor hun bestaan: visschen in het water, wild op het veld en een goeden zaaigrond.

Daar waren poelen en moerassen, die echter dikwijls verontreinigd werden door leeuwen, olifanten en vele andere dieren, die er des avonds hun dorst kwamen lesschen. Des nachts schrikten zij dikwijls op door het gebrul van een leeuw, terwijl vaak groote vuren aangelegd werden om die dieren op een eerbiedigen afstand te houden.

Bij gebrek aan linnen, laken, enz. moesten zij zich met huiden kleeden.

»Komt!» spraken zij, »laat ons hier onze tenten bouwen en den Sabbat vieren, want in God gelooven wij. Hij heeft ons dit land gegeven.»

Eerbiedig ontblootten de Boeren het hoofd. Dankbaar zagen zij naar omhoog. Vreugdezangen trilden

in hunne harten. Menig grijze vader had onder den geesel der Oost-Indische Compagnie, zoowel als onder de roede van het Engelsche wanbestuur geleefd. Menigeen was in den Kaffer-oorlog, in de kracht zijns levens doodarm geworden. Elkeen was nu blij, dat »het oude was voorbijgegaan en alles nieuw was geworden.» Doch ook menige traan werd gestort bij de gedachte aan achtergelaten betrekkingen en vrienden, aan vroeger huis en erf.

V

Een strijd op leven en dood.

Wij hebben ook hier geen blijvende plaats, dat zouden de Boeren spoedig moeten ervaren. Op zekeren dag klinkt door het lager der Boeren de kreet: »Moordenaars! moordenaars!»

Wat was het geval?

Moselekatse, het opperhoofd van een wreedden, onbekenden Kafferstam, was uit het Noorden komen aanzetten door een wild, onbewoond gebied. Hij overviel een troepje Boeren, dat niet op dien aanval was voorbereid. Zouden zij zich overgeven? Tegen die overmacht viel niet te strijden!

Overgeven? Neen, vechten voor vrouw en kinderen. Eerst was de verhouding der Kaffers tot die der Boeren als 3 tot 1, kort daarop als 7 tot 1 en ten slotte als 20 tot 1. Twintig Kaffers tegen 1 Boer. Geen kleinigheid. Maar God gaf hun moed en de overwinning. De vijanden werden verjaagd. De wilde horde trok terug. Het geroofde werd hun weer ontnomen.

Gewonde vrouwen en kinderen werden uit hunne handen gered. Eene vrouw had twintig wonden, haar door een assegaai, eene soort spies, toegebracht. En die menschen hadden geen dokter of geneesmiddelen.

Andere troepjes Boeren waren oostwaarts getrokken. Zou Moselekatse hen laten gaan? Dat kunt ge denken. Hij zond hun zijne wilde Kaffers met de boodschap: »Zorgt, dat er niet één Boer in het leven blijft!»

Arme Boeren!

Slechts 38 hunner droegen wapenen. Ach, die vrouwen en kinderen!

Zij bereikten den merkwaardigen plek in den Oranje-Vrijstaat, bekend onder den naam van »Vechtkop.»

Daar vormden zij met hunne 34 wagens een kamp, omgeven door boomstammen. Daar wachtten zij den vijand af, maar onder ernstige gebeden.

De vijand kwam aanstormen. Hunne assegaaien vielen, neen regenden in het kamp der Boeren, niet bij tientallen, maar bij honderden.

De Boeren schoten met hun buks, dat het een lust was. De rook steeg uit hun kamp op. Ja, zoo dik was die rook, dat de Kaffers dachten, dat het lager der Boeren, mannen, vrouwen en kinderen, vee, ja, alles verbrandde.

De Kaffers trokken terug.

In het kamp der Boeren waren slechts 2 dooden en 6 gewonden.

De Kaffers verspreidden het gerucht, dat alle Boeren levend verbrand waren.

In Grahamstown vernam men dat gerucht ook. En wat deden de trouwe onderdanen van Hare Majesteit Victoria? Zij ontstaken vreugdevuren, illumineerden hunne woningen, juichten van pret, bij de gedachte, dat de laatste Boer gevallen was en die ondankbare en ontevreden rebellen allen in rook en vlammen waren opgegaan. Maar, Gode zij dank, het kamp der Boeren was geen Sodom en Gomorra!

God bewoog het hart van een edel *inboorling* om

zich te ontfermen over het lot van die ongelukkige Boeren. Hij zond hun melk, kafferkoren en ossen en maakte het hun zoo gemakkelijk mogelijk om zich weer te vereenigen met hunne vrienden, die naar Natal getrokken waren.

Zoo naderden zij het land van *Dingaan*, koning van een Kafferstam. Het verleden boezemde den Boeren vrees in, waarom zij zich tot God wendden om Zijne leiding en bescherming.

Dingaan wilde den Boeren een stuk gronds schenken, die daarvan een schriftelijk bewijs verzochten. Het Kafferhoofd onderteekende dan ook werkelijk de acte van afstand. Schrijven kon hij niet, maar hij teekende met een +, en drie zijner raadsheeren met ×.

»Gij kunt nu gaan!» sprak Dingaan. »Doch neen, blijft nog een dag, en komt morgen een afscheidsbezoek bij mij brengen in mijn kraal.»

De Boeren, die in 't minst geen kwaad vermoedden, deden dat gaarne. De kraal was eene afgesloten ruimte, met een groot grasperk in 't midden, waar de hut van Dingaan stond. Voor zij de kraal binnentraden werd hun verzocht de wapenen neer te leggen. Dit wekte nog geen argwaan, daar het gewoonte was ongewapend bij een Kafferhoofd op bezoek te komen.

Dingaan was vriendelijker dan ooit. Doch waartoe zooveel Kaffers binnen de kraal?

Het bier werd geschonken. Dingaan, de trouwe-looze, zou een afscheidsdronk uitbrengen op zijne bezoekers. Doch welk een afscheidsgroet?

»Slaat hen dood!» roept hij, terwijl hij zijne hut binnentreedt. Honderden Kaffers vallen op de ongewapende Boeren aan. Helaas! hunne buksen, hunne vlugge paarden zijn buiten de kraal. Zij hebben niets

dan hun zakmes. Tal van Kaffers loopen eene doodelijke wond op. Anderen wordt de keel dicht genepen. Doch de Boeren zwichten voor de overmacht. Zij zijn binnen een half uur allen gevallen als een slachtoffer van een duivelsch verraad.

Retief, het hoofd dier Boeren, moest het 't meest ontgelden. Zijn hart, dat trouwe hart, dat voor vrouw en kinderen, voor vriend en stamgenoot, zoo warm had geklopt, wordt hem uit het lichaam gerukt en in triomf naar Dingaans ten geschenke gebracht.

De lijken worden buiten de kraal op een heuvel geworpen, den roofvogels tot aas.

De Boeren hadden in den uitstekenden *Retief* hunnen aanvoerder verloren.

Het was Dingaans' doel om al de trekkende Boeren te vermoorden. Hij zond tien regimenten naar Natal om hen, die geen kwaad vermoedden, te overvallen. Hij was door spionnen volkomen op de hoogte, waar en hoe zij gelagerd waren. Dezelfde assegaai, die het hart van den vader doorboord had, moest ook de moeder en het kind den doodsteek toebrengen. Geen *blanke* mocht gespaard blijven.

Zonder waarschuwing werden 400 hulpelooze, oude mannen, vrouwen en kinderen wreedaardig en koelbloedig vermoord. Een hevige schrik en eene bange vreeze maakte zich meester van al de Boeren, die in den omtrek verspreid waren.

Hun vee was hun ontroofd.

Hunne vrienden met vrouw en kinderen vermoord.

Straks was het hun beurt.

Zouden zij geduldig wachten, tot ook zij als vee geslacht werden?

Of moesten zij zich blootstellen om om te komen in die huilende wildernis?

Wat bange, bange vooruitzichten!

Doch daar kwam hulp. Op de kust nadert een Engelsch oorlogsschip. Kapitein Jarvis staat aan 't hoofd.

Hij landt met zijne mannen.

Nu behoeven de Boeren niet dood te hongeren.

Nu krijgen zij hulp tegen die verraderlijke Kaffers.

De ure hunner redding slaat.

De Engelschen, die de blanken zullen bijstaan in den strijd tegen de kleurlingen, laten hun menschelijk gevoel gelden. Zij hebben zeker medelijden met de Boeren, en komen het bloed wreken van 55 vrouwen, 191 kinderen en 120 mannen en jongelingen, allen gevallen door de assegaaien der Kaffers.

De Engelschen zijn niet ongevoelig. Hun harte bloedt bij het sneuvelen van één dapperen generaal. Zouden zij dan ongevoelig blijven bij het vergieten van zooveel onschuldig menschenbloed? Want de Afrikaansche Boer is toch ook een mensch!

Het bloed droop bij de laatste slachting uit de wagens. Moeders met de zuigeling aan de borst waren doorstoken. Kinders werden met het hoofd tegen de wielen verbrijzeld; ouden van dagen werden doodgemarteld. Een meisje was door 20, een ander door 22 assegaaijsteken vermoord.

Tot zóó duren prijs zijn de Boeren in Natal daar meester van den grond geworden.

Engeland had die gruwelen gehoord. Het zou hulpe bieden. 't Zou wat!

Men spreekt niet ten onrechte, op het vasteland van Europa, van het perfide Albion, d. i. van het trouweloze, verraderlijke Engeland.

Kapitein *Jarvis* landde dan met zijne dapperen.

Maar welk eene wreede teleurstelling. Den Boeren wordt namens de Engelsche regeering gelast om:

- 1e geen krijg te voeren tegen de inboorlingen ;
- 2e hunne wapenen en krijgsvoorraad over te geven aan de Engelschen.

De mannen in *Natal* vechten zich liever dood, dan dat zij vooral aan dat tweede bevel gehoorzamen.

Zonder vuurwapenen in die Zuid-Afrikaansche wildernis, gevaarlijk door de Kaffers en de verscheurende dieren! Wat moest dat worden? Dan stond de dood voor hunne tent.

Doch vechten tegen de Engelschen, die dan wellicht de hulp der Kaffers zouden inroepen, daar deinsden zij voor terug.

Wie niet sterk is, moet slim zijn. Zij verborgen hunne roeren en hunne munitie, en stonden kapitein Jarvis toe een onderzoek in te stellen. Deze overtuigde zich, dat er bij de Boeren niets te halen was, en dat de landstreek ook verre van aantrekkelijk was. Hij vertrok en liet de Boeren aan hun lot over.

Doch het *verraad* van het Kafferhoofd Dingaan moest nog gewroken worden.

Op ten strijde! klonk het uren in het rond. En uit de reeds zoozeer gedunde gelederen der Boeren, traden 200 man op om naar Dingaan te trekken.

Slechts de overwinning op Dingaan kon de vrede herstellen.

De strijd was eene uiting van vertwijfeling. Zij waren weinigen in aantal en waren slechts gewapend met vuursteengeweren, zonder kanonnen.

Dingaan bracht zijne duizenden in 't veld. Het gevecht ontbrandde. De Kaffers verloren meer dan 100 man, de Boeren slechts 10. Hun krijgsvoorraad was op, en trokken dus af. Helaas de commandant der Boeren, *Piet Uys* behoorde ook onder de gesneuvelden.

Dingaen was en bleef overwinnaar. Dat vuurde zijn moed nog meer aan.

Hij zou Kaffers zenden en nog meer in getal dan straks. De laatste Boer moest sneuvelen. De Boeren wisten dat en waren dus op hunne hoede.

Zij hadden hun kamp opgeslagen op eene plaats, die sinds den naam kreeg van *Weenen*, ter herinnering aan de talrijk *weeklagende* vrouwen en kinderen.

Dat *Weenen* ligt zeer nabij de vesting *Ladysmith*, waar thans (November) de Boeren de Engelschen zoo in 't nauw jagen. Zij vechten dus op een bodem, die gedrenkt is door het bloed hunner martelaren voor vrijheid en recht. En wij begrijpen dan ook nu den Transvaalschen jongen, van wien wij vroeger hoorden: »Ik ga mee naar *Natal* om daar de vierkleur te planten, dat is land, dat de Engelschen van ons gestolen hebben.»

Hier bij *Weenen*, zou Dingaan ondervinden, dat een handvol Boeren niet overwonnen konden worden door een onrechtvaardigen krijg.

De Boeren smeekten Gods ontferming af, bij het gezicht van die duizenden wilden, die als tijgers dorstten naar bloed. Er werd slag geleverd. Na drie dagen zwaren strijd moesten de Kaffers aftrekken. De Boeren verloren slechts één man, terwijl de velden bezaaid lagen met gewonde en gesneuvelde wilden.

God had de Boeren beschermd. Zijn arm had heil geschonken. Hun gebed was verhoord.

„Van al, die mij bezwaren
En mijn vervolgers zijn,
O God, wil doch bewaren
Den trouwen dienaar dijn.
Dat zij mij niet verrassen
In hunnen boozen moed,
Hun handen niet en wasschen
In mijn onschuldig bloed.”

God had hun het *duur gekochte* land *Natal* gegeven.

Doch onze mannen hadden geen vee. Het was gestolen en weggevoerd. Maar Hij, die tot hiertoe geholpen had, zou hen verder steunen.

Andries Pretorius was in vereeniging met andere Boeren van de Kaap gekomen. Hij verzamelde de Boeren uit Oranje-Vrijstaat en Natal, om een inval in Dingaans land te wagen. Hij voerde het commando over 400 man, terwijl hij 57 wagens met zich voerde. Die wagens dienden tot berging van krijgsvoorraad en levensmiddelen en werden, zoo noodig, tot een lager gevormd, waarin zij zich verschansen konden.

Voor den slag vereenigden de Boeren zich in 't gebed. Dat was geen vorm, maar eene behoefte. Daardoor ontvingen zij kracht om op te trekken. Terwijl zij zich diep in 't stof bogen, om zich te verootmoedigen voor den Almachtige, vreesden ze hel noch duivel, Kaffer noch leeuw. Met heldenmoed trokken zij den vijand tegemoet.

Op Zondag, den 16en December 1838, had de slag aan de Bloedrivier plaats. 12000 Kaffers deden in de morgenschemering een aanval op het lager. Tot viermaal werden zij teruggejaagd. De Kaffers begonnen te wijken, terwijl de Boeren nu aanvallers werden.

Straks bedekten 3000 Kafferlijken het slagveld, terwijl honderden hun graf in de rivier vonden. Van de Boeren werd niemand gedood, men had slechts drie gewonden, onder wie ook Pretorius.

Voortaan zou de 16e December *Dingaansdag* genoemd worden. Men zou hem als dank- en feestdag vieren.

29 jaren later (in 1867) hield ds. Lion Cachet op diezelfde plek eene plechtige godsdienstoefening. Hij ontmoette er nog velen, die aan dat gevecht hadden deelgenomen.

Pretorius met zijne dapperen trokken door Dingaans koninkrijk; zij vernielden zijne *hoofdkraal* en dreven hem zoover het binnenland van Afrika in, dat hij nooit meer terugkeerde. In de kraal vond men nog de acte van afstand, indertijd door Dingaan geteekend.

Retief en zijne vrienden waren dus gewroken!

Met een buit van 5000 stuks hoornvee, trokken de overwinnaars naar de hunnen terug.

Het volgende jaar werden nog 40,000 stuks hoornvee buitgemaakt.

In 1840 werd Dingaan door zijne eigen volgelingen doodgestoken.

VI.

Pas op voor de Engelschen.

In *Natal* werd het dorp Pietermaritzburg opgetrokken. Een groot bekken om het water in op te vangen werd gegraven. Een vriendelijk kerkje werd gebouwd, waar de Christelijke gemeente kon samen komen om God te danken, dat Hij hun ruimte gemaakt had in een vreemd land. Eene kleine school verrees, waar de kinderen der Boeren de allereerste beginselen van lezen, schrijven en rekenen konden leeren.

't Was niet gemakkelijk om aan een onderwijzer te komen.

Karel had gehoord, dat in de laatste jaren vele onderwijzers naar Zuid-Afrika vertrokken waren, om de jongens der Boeren onderwijs te geven: aan jongens van 8 en 9 jaar niet alleen, maar ook aan groote jongens, op wier gelaat het dons van knevel en baard zichtbaar was.

Onder die onderwijzers waren er zelfs, die Karel liefhad, hoewel hij ze persoonlijk niet kende. Hij dacht aan den Heer Kloppers, die zulke schoone leesboekjes en mooie verhalen geschreven had. Misschien, dacht hij, zou de vruchtbare pen van dien meester, later nog wel eens »meesterlijke" verhalen uitgeven over de leeuwen en de tijgers, de jongens en de meisjes, de Kaffers en de Hottentotten van Zuid-Afrika.

Maar bij zijn vriend Jan, had Karel wel eens gehoord, dat vroeger ontwikkelde Hollanders, al hadden ze hier geen examens afgelegd, in Zuid-Afrika gemakkelijk als onderwijzers terecht konden komen. Jan's vader had een vriend, die in een Hollandsch stadje een manufactuurwinkel had. De winkel wilde niet opnemen; daarom besloot de winkelier zijn zaakje te verkoopen en met vrouw en kinderen naar Zuid-Afrika te gaan.

Daar aangekomen, wist hij niet dadelijk wat hij beginnen moest. Een Boer, die kennis met hem maakte, begreep, dat hij met een man te doen had, die den Heere vreesde.

»Wilt gij onze meester niet worden?" vroeg de Boer.

»Ik heb geen examen gedaan," was 't antwoord.

»Van examens weet ik niet af, maar wilt ge, dan spreek ik er met mijne burens over?"

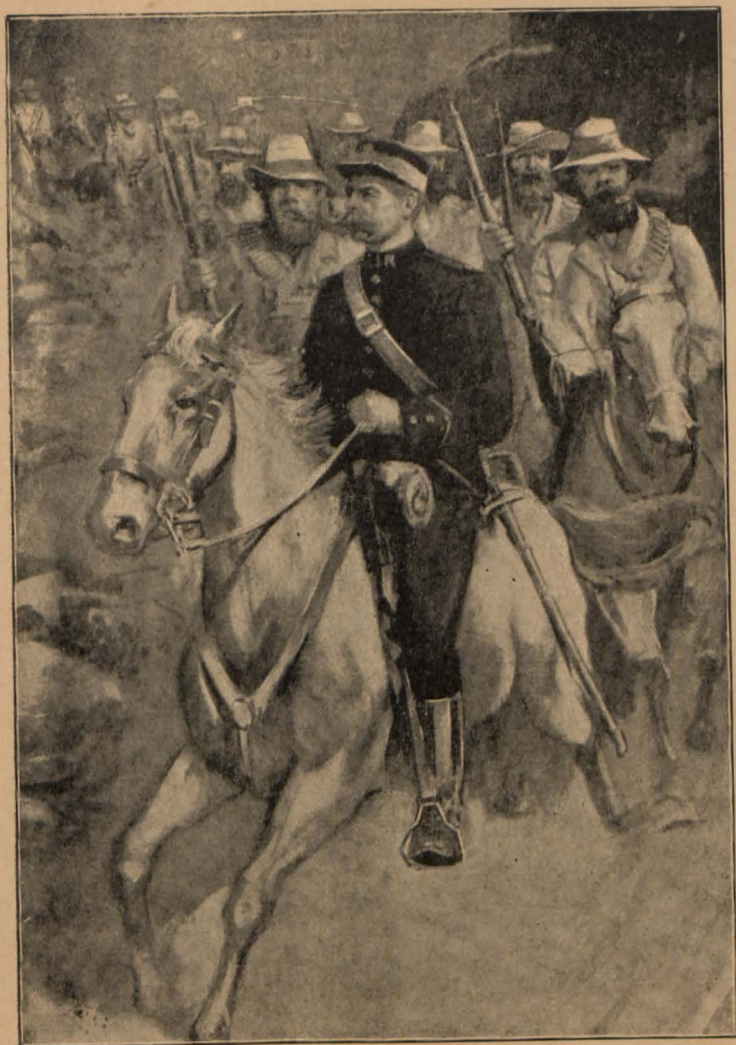
Er werd eene vergadering gehouden. De Hollandsche koopman kwam binnen. »Kunt gij zingen?"

»Welken psalm verlangt ge?"

Er werd een moeilijken opgezocht, en 't ging keurig.

»Wilt gij »De gelijkenis van den verloren zoon" eens vertellen?"

De Boeren luisterden, hunne belangstelling klom

Een veldkornet met een commando Boeren.

bij elk woord. Zij hingen aan de lippen van den man, die als Zondagschoolonderwijzer en President eener Chr. Jongelingsvereeniging zijne gaven in den dienst van Gods Koninkrijk heerlijk had weten te ontwikkelen.

De spreker zelf was onder den indruk zijner woorden gekomen. Hij zweeg. »Ik zal opstaan en tot mijnen Vader gaan,» fluisterde eene stem achter uit de vergadering. Het was een Boer, die met tranen in de oogen er aan dacht, hoe God jaren geleden diezelfde woorden had gebruikt om zijne oogen te openen voor de grootte zijner ellende, maar ook voor den weg der verlossing in Christus Jezus.

»Wij vroegen een onderwijzer, en wij vinden in u tevens een man, die ons op den Sabbat een woord van troost en vermaning kan toespreken.»

»Wij benoemen u op vrije woning, een eigen paard; 1800 gulden vast tractement, terwijl het schoolgeld per kind uitbetaald zal worden in zakken koren.»

De benoemde bewilligde gaarne. De voorwaarden waren keurig.

Eenige jaren vervulde onze Hollander met eere zijne betrekking. De kinderen woonden niet dicht bij de school. Sommigen moesten uren loopen, en bleven daarom van Maandag tot Zaterdag in den kost bij den onderwijzer, die daarvoor afzonderlijk betaald werd.

De onderwijzer voelde na eenige jaren den handelsgeest weer in zich ontwaken. Hij zeide zijne betrekking op en werd koopman. In die hoedanigheid verdiende hij veel geld. Zijne ontwikkeling en zijne godsvrucht schonken hem het vertrouwen der Boeren. Sinds vestigde hij zich als notaris in Transvaal.

Karel lachte. Een vreemd land. Manufacturier, onderwijzer, predikant of oefenaar, koopman, notaris.

Dat is nog eens promotie. Maar Karel vergat, dat die promotie eindigde met *scherpschutter* onder de vanen van P. J. Joubert, den vechtgeneraal van *Transvaal*, of zooals de menschen daar hun land liever noemen de *Zuid-Afrikaansche Republiek*.

In Pietermaritzburg was dan eene kerk, eene school, een rechtsgebouw en eene gevangenis gebouwd.

De Boeren hadden het juk der dienstbaarheid afgeschud en waren nu vrije mannen.

Doch wat is dat?

Er worden alarmkreten gehoord.

De Engelschen zijn weer gekomen. Kapitein Smith had *Durban* over land bereikt. Kort daarop vielen twee Engelsche schepen de haven binnen. Zij brachten een ruimen voorraad mond- en krijgsvoorraad mee: ook twee 18-ponders. Geen *zesponders*, zooals je moeder bij den bakker kan koopen, om daarmee de maag van een gezonden jongen te vullen. Neen, heusche kanonnen.

Zeker voor de Kaffers?

Mis, ze moesten dienen om op de Boeren in Natal te schieten.

Arme Boeren!

Wij begrijpen, dat in uw oog het Engelsche gouvernement, als de Britsche roover staat geteekend.

Ten opzichte van u, Afrikaansche Boer, is Engeland werkelijk een roover op groote schaal.

Pretorius werd met 350 man naar *Durban* gezonden. Den 28en Mei 1842 kwam het tot een treffen tusschen Boer en Brit.

Wat kregen die Britten op hun baaitje. De Boeren zaten achter de boschjes verscholen, tot het commando: „Schiet, Broers!” weergalmde, en . . . . 103 van de 140 Engelsche soldaten werden gedood of

gewond, terwijl geen *enkele* Boer door het vernielend vuur der kanonnen geraakt werd. De Engelschen hadden er plezier in, rechtop in gelid te staan, als *een groote schijf* om opgeschoten te worden.

Dat gebeurde in Mei 1842 en in Nov. 1899 mikte eene compagnie Engelsche soldaten op één stoeren, flinken kanonnier, die 't kanon der Boeren bediende, zonder dat de Engelschen hem raakten.

Meer dan twee uren tartte hij het vuur der Engelschen. Zeg: wie kunnen schieten?

De Engelschen verloren het. Maar wie kreeg de schuld? De *ossen*, die voor de kanonnen stonden! »De *ossen*, schreef, in 1842, kapitein Smith, werden gewond, rukten zich los, sprongen onder de troepen, wierpen de kanonwagens omver, waardoor veel opont-houd in het laden en groote verwarring in onze gelederen ontstond.»

In 1899 zouden de *muilezels* de schuld krijgen van eene nederlaag. Bij Ladysmith in Natal sloegen de muilezels op hol en vluchtten met eenige kanonnen der Engelschen naar de Boeren.

Net kleine jongens, die Engelschen! Als zij het winnen is het door hunne dapperheid. Als zij het verliezen, is het de schuld van ossen en muilezels!

Daar kwamen de Kaffers het den Boeren ook weer lastig maken. Een Boer werd op zijn erf vermoord. Zijne vrouw en zijne dochter werden onmenschelijk door de Kaffers mishandeld en naakt weggevoerd.

Op deze wijze ondersteunden de Kaffers kapitein Smith en zijne dapperen, die allen door de Boeren waren ingesloten en zoo in 't nauw waren gedreven, dat zij kraaijen- en paardenvleesch moesten eten. Ongewijfeld zouden zij zich hebben moeten overgeven, wanneer de Kaffers de Boeren niet gedwongen had-

den naar hunne hoeven terug te keeren, om hunne vrouwen en kinderen van eenen wissen dood te redden.

Zoo verloren de Boeren dus hun heilig recht op *Natal*, dat door hun bloed was gekocht. Wat moesten zij doen?

Verder trekken?

Nog meer de binnenlanden van Zuid-Afrika in?

Sommige spraken er van om zich aan Engeland te onderwerpen. Misschien zou het gouvernement barmhartig en goedertieren zijn voor de Boeren.

Helaas!

Engeland barmhartig?

Ja, voor zijne gelukzoekers. Neen, nooit voor den Afrikaanschen Boer.

Het eerste, wat Smith deed, was eenige Boeren te verbannen, die vluchtten om huns leven wil.

En als straks de Kaffers het vee der onderworpen Boeren kwamen stelen, en het bij de Engelschen brachten, verklaarde Kapitein Smith, dat zij het *niet* terug konden krijgen, want . . . hij moest het vee slachten, daar er geen mondvoorraad meer was.

»Zulke struikroovers!» riep Karel in toorn uit. Zouden de Engelsche Christenen wel weten, hoe hunne regeering die Boeren gemarteld heeft? Stellig niet, anders zouden zij als Christenen wel geprotesteerd hebben!

»De Boeren moeten ten onder gebracht worden,» zoo oordeelde Engeland.

»Daarenboven oordeel ik dat Carthago moet verwoest worden,» zoo sprak Cato in Rome, toen dit met de eerste stad oorlog voerde. Ook tot den ondergang der Boeren was ten volle besloten.

Eenige Boeren in Natal wilden naar het Noorden trekken en poogden hun land en hunne woningen in te ruilen tegen wagens, trekvee, kleederen en andere

benooidigheden voor een trek naar onbekende oorden.

Doch daar hooren de Engelschen van den trek. Zij springen er tusschen. Zij beweren, dat Natal Engelsch grondgebied is. Het *land*, dat door de trekkende Boeren *verlaten* is, is *eigendom* van Engeland.

»Maar wij hebben hun wagens, kleederen, vee er voor gegeven!»

»Daar storen wij ons niet aan,» zeggen de Engelschen.

»Wat jullie daarvoor gegeven hebt, wagens en ossen, geld en goed, dat is *schade!*»

En als de Boeren den vertegenwoordiger der Engelschen wilden spreken, kregen zij belet.

Eindelijk deelde kapitein Smith hun mede, dat hij voor hen te *Winburg* te spreken was. Daarheen begaven zich de Boeren in zoo groot mogelijk aantal om met Sir Harry Smith te spreken.

Na een lange vermoeiende reis, door ongebaande wegen, bereiken de Boeren *Winburg* en wat hooren zij daar?

Engeland zal u als Christenen vrijheid verleen en barmhartigheid bewijzen?

Engeland wil geen Christenbloed, maar zal u steunen en bijstaan tegen Kaffers en Hottentotten?

Engeland kan niet gedoogen, dat uw volk de gevaren nog langer tart van beesten en wilden?

Engeland verlangt niets meer en niets minder, dan dat gij onder zijn bestuur een stil en gerust leven lijdt?

Neen, neen! De Engelschen erkennen den Zuid-Afrikaanschen Boer als geen Christenmensch.

Twee jaren geleden vertoefde de schrijver van deze schets voor eene week bij eene familie in Engeland. Aan de theetafel, waar men in den regel een half uur à een uur aanzit, kwam het gesprek op de Transvaalsche Boeren.

Verbaasd, ontstemd hoorde ik het vonnis over onze Zuid-Afrikaansche stamgenooten.

»Het wordt tijd — zoo sprak een beschaafde Engelschman — dat wij door onze maxims eens opruiming onder hen houden. (Maxims, jongens, zijn kanonnen, die kogels regenen, als de brandspuit waterstralen uitwerpt). »Die Boeren zijn geen menschen, het zijn verdierlijkte schepselen. Het is een ras van Kaffers en Hottentotten. Zuid-Afrika moet van hen gezuiverd worden.»

»Maar — merkte schrijver dezès op — die Boeren zijn Hollanders en Franschen van afkomst; zij zijn een Christennatie, die God in oprechtheid dienen willen, maar hun bloed over hebben voor hunne vrijheid en onafhankelijkheid!»

»Och, mijnbeer! — hernam die Engelschman — wat zijt gij slecht op de hoogte; als gij een half jaar onze dagbladen laast, zoudt gij anders oordeelen.»

Daar hebt gij het! Die Engelsche dagbladen! Zij babbelen elkander na, een enkel uitgezonderd, dat de Boeren „ongedierte” zijn op den rijken bodem van Zuid-Afrika, welks goud en diamanten Engeland wil hebben en welk recht de Boeren niet onbetwist willen overgeven.

De Boeren komen dan in grooten getale in Winburg aan. En daar? Daar wordt hun het volgende voorgelezen:

»Het hoofd der ontevreden Boeren, die niet erkennen willen, dat Engeland alleen recht heeft op Natal, is een oproermaker. Ik beloof 1000 pond, d. i. 12000 gulden aan dengene, die hem doodt. Wee hen, die hem in zijne vlucht bijstaan. Hen zal ik ook als oproerlingen behandelen.»

Karel kon zich niet inhouden, toen hij dat vernam.

»Zeg eens, Jan — zei hij — die Sir Harry Smith is een echte Alva. 't Is daar, of Engeland de rol van de Spaansche Inquisitie of van den Bloedraad vervult.»

»Ja, zeker,» — antwoordde Jan. »Zij nemen den schijn aan van moderatie of matiging der plakkatens te zullen verleenen, en die Britten brengen moorderatie.»

De Boeren werden geprikkeld.

De Engelschen hadden geen recht hen te tyranniseeren.

Zij, vrije mannen van Zuid-Afrika, wilden zich wel voor God vernederen, maar niet verlagen om *slaven* van Brittannië te worden.

Zongen de Engelschen:

Rule Britannia, rule the waves,
Britons never wil be slaves!

d. i. »Blijf meester van, beheersch de zeëen, Brittannië! want de Britten willen nooit slaven worden!»

Waarom zouden zij, vrije Germanen, fiere Afrikaanders zich buigen voor willekeur en rechtsverkrachting?

De strijd ontbrandde.

In Augustus 1849 trok Pretorius op ten strijde, slechts 5 à 600 man voegden zich bij hem. De vijand telde dubbel zoo veel. De Boeren lieten slechts 7 dooden op 't slagveld; de Engelschen hadden 22 dooden en 38 zwaar gewonden.

Zoo eindigde dit bedrijf in Zuid-Afrika.

Het bracht den Boeren weer nieuwe ellende. Zij konden nergens heen, of zij moesten de *Vaalrivier* overtrekken.

Dat land daar noemden zij *Transvaal*, d. i.: aan de overzijde van de Vaal. Met toestemming der Portugeezen trokken zij de Vaal over.

Daar bouwden zij dadelijk een dorp, Potchefstroom

geheeten. De Boeren stichtten er eene kerk en eene gevangenis, de laatste hoofdzakelijk voor kwaadwillige Kaffers en misschien ook wel over lastige Britten.

Zij kozen een parlement en brachten orde op hunne zaken.

VII.

„Ons wil geen Britsche slaven zijn.”

Kaapland, Oranje-Vrijstaat, Natal en Transvaal! Wie schetst de moeite en het verdriet, dat de Zuid-Afrikaansche Boer daar van Engeland te lijden heeft gehad?

Vóór die tientallen over de Vaal waren, hoeveel honderden waren op weg daarheen gedood, doorkosten, bezweken? Hoevele vrouwen werden weduwen, wie zal zeggen, hoeveel kinderen weezen?

Doch ten Noorden van de Vaal zouden de Boeren rustig kunnen wonen. Engeland liet ze aan zich zelve over en staakte zijne wreede vervolgingen. Zelfs werd met hen een verbond gesloten, het zogenaaamde *Zand-riviertractaat*.

Daarbij bepaalde Engeland, dat de uitgeweken Boeren, ten Noorden van de Vaalrivier, het recht hadden zichzelve te regeeren, hunne eigen zaken te regelen.

Engeland zou zijn gebied daar niet verder uitbreiden, maar wenschte in vrede met de Boeren te leven.

Alleen mochten de laatsten geen verdragen sluiten met de kleurlingen.

De rust der Boeren in Oranje-Vrijstaat en Transvaal scheen gewaarborgd. Er kwam tusschen Boer en Brit onderling vertrouwen. Toen het rechtsgevoel

der Britten weer ontwaakt was, wilde men alles ver-
geven en vergeten.

Doch niemand wist, welke rijkdommen er verborgen
lagen in dien door bloed doorweekten bodem. Het
vertrouwen in het gesloten verdrag werd ernstig ge-
schokt, toen eene groote streek gronds aan Oranje-
Vrijstaat toebehoorende, kort en goed ontnomen werd.
In die strook lagen de diamantvelden. 't Is waar,
de Boeren kregen eene som van 90,000 pond sterling
= 1,080,000 gulden als schadeloosstelling. Doch die
som was belachelijk klein, daar de waarde der dia-
manten, in *éene week* gevonden, grooter was.

Jammer genoeg, ontstond er in Transvaal onder
de Boeren onderling twist en ontevredenheid. Presi-
dent *Burgers*, in Pretoria, kon geen aanspraak maken
op de algemeene waardeering der Boeren. Zijn be-
stuur werd zeer verschillend beoordeeld. In elk geval
bleek hij niet de man te zijn, dien velen in hem
meenden te zien. Hij was niet opgewassen tegen de
vele en velerlei moeilijkheden zijner hooge betrekking.

En geen wonder. De gewezen predikant uit de
Kaapkolonie, een man van *moderne* d. i. van *onge-
loovige* beginselen, kon moeilijk de man zijn om een
volk van zulk eene ernstige, Christelijke levensopvat-
ting in die troebele dagen te besturen. Calvinisten
staan niet gaarne onder commando van een modernen
dominé.

Paul Kruger begon langzamerhand op den voor-
grond te treden. Dikwijls stond hij aan 't hoofd der
Boeren in den strijd tegen de Kaffers en verwierf
zich den naam van den besten generaal der Boeren.

Engeland maakte van de onderlinge twisten der
Boeren een nuttig gebruik om zijn macht ten Noor-
den van de Vaalrivier uit te breiden. Een Engelsch

afgezant werd naar Pretoria gezonden, om *Transvaal onder bescherming der Engelsche vlag te plaatsen*.

Den 12en April 1877 werd eene proclamatie uitgevaardigd, dat de Zuid-Afrikaansche Republiek voortaan onder oppergezag der Engelsche Koningin zou staan.

President Burgers ging heen, zonder langer begerd te zijn.

Twee Boeren maakten eene proclamatie openbaar, om te protesteeren tegen Engeland en om de wereld van hun goed recht te overtuigen. Zij werden evenwel kort en goed door een Engelschen majoor doodgeschoten.

Zoo verergerden de zaken. In 1880, den 16en December, verklaarde *Engeland* den oorlog aan de Boeren: een oorlog, die *drie maanden* heeft geduurd.

De Boeren hadden geen geschut, geen moderne geweren, geen krijgsvorraad en geen gevulde schatkist. Zij waren met hunne oude vuursteengeweren gewapend en hadden hoogstens 100 patronen per geweer: daarenboven was er weinig proviand en hadden zij eene schamele kleeding. De officieren waren voor 't meerendeel nog nooit in het vuur geweest.

Daar stonden de legers tegenover elkander. De Boeren tegenover de Britten.

De soldaten der Boeren en de soldaten der Britten. *De soldaten der Britten* waren *huurlingen*. In ons land moeten de jongens loten; wie er in loot moet in tijd van oorlog tegen den vijand optrekken. In Engeland bestaat geen loting; het leger bestaat uit vrijwilligers. Als het soldaten noodig heeft, worden vrijwilligers aangeworven. In den regel zijn dit jonge mannen, die voor niet veel anders deugen, uitzonderingen daargelaten. De officieren zijn beroepssoldaten,

die geven zich geheel aan Koningin en vaderland. De soldaat heeft den oorlog tot zijn beroep gekozen, hij wordt daarvoor *betaald*. Hij denkt aan niets anders dan om de bevelen zijner meerderen te gehoorzamen; een medaille voor moed en dapperheid is zijn ideaal.

En de *soldaten* der *Boeren*? Het zijn mannen, vaders van huisgezinnen, die vrouw en kind, land en hoeve bezitten. Als hij sneuvelt, laat hij eene weduwe en kinderen achter. Of hij is de zoon eener weduwe, of de zoon van zwakke, hoogbejaarde ouders, die in hem hun kostwinner verliezen.

De Engelsche soldaten hebben eene ziel te verliezen, en de Transvaalsche Boer behalve deze, de toekomst van vrouw en kinderen.

De Britsche soldaat is over het algemeen genomen *lichtzinnig*. De Transvaalsche soldaat gelooft in de voorzienigheid Gods, dat geen haar van zijn hoofd vallen zal, zonder den wil zijns hemelschen Vaders.

De strijd was bitter.

Er sneuvelden vele Engelsche soldaten; doch ook tal van Boeren; doch God schonk den Transvalers de overwinning.

In dezen oorlog kregen de Engelschen zooveel klop, dat zij het na 19 jaar nog niet vergeten zijn. Op den Amajuba of kortweg *Majuba* geheeten, werd door de dappere Transvaalsche Boeren eene overwinning behaald, die vriend en vijand verbaasde.

't Was Zondagmorgen, toen eenige Boeren zagen, dat de Engelschen boven op den kop van den berg Majuba waren.

Er bevonden zich slechts 50 Boeren, welk getal tot 200 aangroeide. De veldkornet Stephanus Roos was de held van den dag.

»Mannen,» zeide hij, »ik gevoel aan mijn hart, dat wij den kop moeten nemen; want anders zijn wij verloren.»

Zij zeggen, dat zij ook zoo denken.

»Hier moeten wij met elkander een verbond sluiten om den kop (van den berg) te nemen, of allen te vallen.»

»'t Is goed» — luidt het antwoord — »wij zullen u volgen en samen den kop nemen of allen vallen!»

»Onze God zal ons helpen!»

»Wij moesten» — schrijft Roos — »op onzen buik den Majuba opkruipen, achter de hooge graspollen en van de ééne klip en kliprand naar de andere. Wij kruipen al nader en nader; het gevecht wordt al harder, hoe nader wij komen. Wij maken het den Engelschen zoo warm, dat zij niet voor den dag durven komen om ons te beschieten.»

Het verlies der Engelschen op dien Zondag bedroeg 4 officieren en 86 man, terwijl 8 officieren en 125 man gewond werden. 6 officieren en 51 man werden gevangen genomen. Van de Boeren werd één man gedood en 6 gewond. Het gerucht van den slag op den Majuba vloog door Zuid-Afrika. Den uitslag kon eerst niemand gelooven. Gansch Europa, ja de geheele beschaafde wereld stond verbaasd over de heldendaden van den maar al te lang verachten Boer.

»Denkt aan Majuba! Wreekt Majuba!» roepen thans de Britsche officieren hunnen manschappen toe. De treurige herinnering daaraan moet uitgewischt worden, door eene schitterende overwinning op de Boeren. Doch deze is nog ver te zoeken.

In dezen zelfden oorlog zou *Langnek* eene historische vermaardheid krijgen. De *Langnek* bood toegang tot Transvaal aan. 80 jonge Boeren verdedigden

de bergengte, 't waren meest jonge menschen, zonder geschut. Tegenover hen bevonden zich 1400 Engelsche soldaten, door voorname officieren aangevoerd en van 9 stukken geschut voorzien.

Voor een oogenblik scheen het, of de Boeren op de punt van de bajonet der Engelschen tot wijken zouden worden gebracht, doch man tegen man strijdende, vielen de Engelsche soldaten voor de juiste schoten der Boeren, als korenhalmen voor de scherpe zeis.

Aan den avond van dien dag schreef Joubert in zijn rapport: »*Met Gods zegen is de vijand met groot verlies teruggeslagen.*»

In Engeland was als minister van Hare Majesteit *Mr. Gladstone* opgetreden. Het was een eerlijk, godvruchtig man, die lette op den vinger van den Almachtige in de geschiedenis der volkeren. Gladstone was niet te hoogmoedig om te erkennen, dat rechtvaardigheid een volk verhoogt. Gedreven door een edel gevoel, deed hij den onrechtvaardigen oorlog ophouden.

De vrede werd bij Langnek gesloten, doch op zulke voorwaarden, dat Paul Kruger reeds toen een voorvoel had van een oorlog in de toekomst.

De schatkist van Transvaal was leeg; de geweren waren gebroken; de krijgsvoorraad was verbruikt en in het vredesverdrag stond iets, dat op elk gegeven oogenblik den vrede verstoren kon. Transvaal was vrij in zijne binnenlandsche aangelegenheden, maar mocht zonder toestemming van Engeland geen verdragen sluiten met andere mogendheden.

Transvaal was vrij, maar 't sleepte een blok in den vorm van *suzereiniteit* aan den voet mee. Dat moest die vrije mannen op den duur hinderen, en zou in

handen van een sluwen minister een nieuwen twist-appel worden.

VIII.

Land en Volk.

Transvaal is een groot land, het is 10 maal zoo groot als Nederland. De Vaal-rivier maakt scheiding tusschen de Republiek en den Oranje-Vrijstaat. Het heeft nog geen millioen inwoners.

In den drogen tijd hebben de rivieren vaak groot gebrek aan water. Hier en daar verzamelt zich het water in kommen, pannen geheeten, tot meren, waarvan sommige zout bevatten. Waar voldoende water is, is het land zeer vruchtbaar.

Landbouw en veeteelt zijn de hoofdmiddelen van bestaan. De veeboer houdt runderen, schapen, geiten en struisvogels.

In den bodem vindt men goud, ijzer, koper, lood, steenkolen en diamanten. Duizenden vreemdelingen stroomden, vooral na den vrede van Langnek, naar de Zuid-Afrikaansche Republiek, om daar te arbeiden; de zucht naar rijkdommen lokte er velen heen. Men vindt er Hollanders, Duitschers, Ieren, Franschen en vooral vele Engelschen. Voor zooverre dezen niet in bezit zijn van het burgerrecht der Republiek noemt men deze lieden *Uitlanders*.

De hoofdstad is Preterria. Deze stad maakt een aangename indruk. Het gouvernementsgebouw is een prachtig monument; het wordt electrisch verlicht. Bij een bezoek, dat eenige Boeren uit het achterland van Transvaal aan Oom Paul brachten, toonde deze hun ook de schoone verlichting.

»Kunt gij goed blazen?» vroeg de President aan een stoeren Boer met gezonde longen. »Probeer eens, of gij dat lichtje daar kunt uitblazen?»

»De Boer blies, blies nog eens, maar de afstand, een 50 M. was te groot.

Nu zou Oom eens blazen. Hij spande zich schijnbaar zeer in, doch drukte op een klein knopje, waardoor hij den electricischen stroom afbrak, en het lichtje uitging.

De Boeren stonden verbaasd over Oom Paul's longen, doch hij lachte, dat hij schudde.

De grootste stad van Transvaal is Johannesburg. In korten tijd wies het van een onbeteekenend vlek tot de voornaamste stad van geheel Zuid-Afrika. Het telt meer dan 100.000 inwoners. Johannesburg moet eene zeer goddelooze stad zijn. Door den stroom van vreemdelingen, vooral van Engelschen, is onzedelijkheid en dronkenschap daar zeer groot. Wat Babel in Azië, Parijs in Europa is, dat is Johannesburg in Zuid-Afrika.

Er wordt daar in de mijnen veel geld verdiend, dat helaas voor een groot gedeelte in zonde en ontucht wordt verteerd. De Boeren hebben van velen dier Uitlanders veel verdriet en weinig plezier. Vooral die Engelsche Uitlanders berokkenden den Boeren veel verdriet. Wat soort van menschen dat zijn, die om het goud alleen naar Transvaal gingen, maar de Boeren sarden en uittartten, is sinds duidelijk gebleken.

In October 1899 vluchtten velen bij het uitbreken van den oorlog naar de kust, om zoo mogelijk, per stoomboot naar Engeland teruggebracht te worden. Doch op de stoombooten, gedroegen die Engelsche Uitlanders zich zoo onhebbelijk, dat de kapiteins de hulp der oorlogsschepen moesten inroepen om dat

schuim der Engelsche natie in bedwang te houden.

En om de vermeende verkorting der rechten dier Uitlanders zou Engeland in 1899 een onrechtvaardigen oorlog tegen de Boeren gaan voeren.

Natuurlijk was het voor de republiek van groot belang door een spoorweg met een goede haven aan den oceaen verbonden te zijn. Thans is Pretoria door spoorwegen met verschillende havens verbonden.

In gansch Transvaal is er behoefte aan vrouwelijke hulp.

De Transvalers worden meest bediend door Kaffers en Kaffermeiden. Doch voor Europeesche familie's, die naar Zuid-Afrika verhuizen, is die hulp nu juist niet zoo begeerlijk. Voor fatsoenlijke dienstmeisjes, die in Transvaal hare diensten aanbieden, geeft men gaarne, niet zooals in Holland 100, maar 500 à 600 gulden loon.

De loonen zijn hoog in Transvaal, maar men vergete niet, dat het leven er veel duurder is dan in ons land.

De Boeren behooren allen tot de Hervormde of de Gereformeerde kerk. De godsdienst is bij hen geen vorm, maar een deel van hun wezen. In diepe afhankelijkheid van God, gaat de Boer in eenvoud zijn weg. Van pret en weelde wil hij in den regel niet veel weten. Door zijn strijd tegen beesten en wilden is hij ernstig gestemd, in den regel niet zeer spraakzaam, doch zeer gevoelig. Hij is dankbaar als men hem zijne onafhankelijkheid laat.

De droogte kan den Transvaalschen Boer soms eene onberekenbare schade toebrengen: het gras verbrandt dan op het land en het vee versmacht van dorst.

Eene dame uit Oranje-Vrijstaat deelde eens mede,

dat zij in zulke droge dagen vaak 30 cent voor eene flesch zuiver drinkwater betaald had.

Vaak wordt de Boer ook bedreigd door sprinkhanen, dieren van ongeveer vier centimeter lang; zij eten alles kaal, zoodat er geen blad, of geen bast aan de boomen overblijft.

Maar 't ergste is de gevreesde runderpest, die soms vreeselijk woedt. Hoe noodlottig die ziekte is voor mensch en vee, kan blijken uit één staaltje. Een Boer had een prachtigen veestapel van ongeveer 900 runderen, die in Transvaal van 72 tot 96 gulden het stuk waard waren. Binnen enkele dagen had die man slechts 31 stuks over, die de ziekte doorstaan hadden.

De eene Transvaler wordt nooit de knecht van den ander, maar men helpt elkander zoo trouw mogelijk. Onder de Transvalers is weinig verschil van stand. Den allerarmsten Transvaler weigert men geen plaats aan zijne tafel, en de armste jongen kan naar de hand der rijkste Boerendochter dingen, met elken kans op succes, mits hij van fatsoenlijke familie is, d. w. z. niet van gemengde afkomst.

De afstand tusschen Boer en Kaffer is zeer groot.

In Pretoria ziet men vele Kaffervrouwen; lange, broodmagere gestalten, blootshoofds, maar met een smallen, zwarten band om de haren; met bloote armen omgeven van verscheidene smalle ringen; in korte rokken met bloote beenen en voeten. — Om het lijf is een vuil bontgestreept deken geslagen en uit een *zak* van den deken *op den rug* der vrouw steekt vaak het groezelige bovenlijf van een kindje van een jaar.

Soms ziet men ook *Kafferpredikanten*, zwart van gelaat en handen, geheel in zwarte kleeding, met

een rotting in de hand, terwijl het eenige wit aan hun lichaam is de rij van blanke tanden en een vuil wit streepje van een halsboordje.

Op het trottoir mogen geen kleurlingen loopen, anders dan om in huis te gaan. Ossenkarren en ossenwagens ziet men na een paar dagen nauwelijks meer aan, zoo menigvuldig zijn zij. Een Hollander staart met bewondering op de prachtige hoornen der dieren, die in allerlei vormen groeien en dikwijls eene verbazende lengte krijgen.

Meestal hoort men Hollandsch spreken en dikwijls zeer goed. Het Afrikaansch wordt ook spoedig verstaanbaar.

Onze jongens zouden vreemd opzien, als zij daar in Zuid-Afrika onder de Kafferjongens verdwaalden. Toch moet men zich hen niet al te dom voorstellen. Wij ontmoetten eens in Gelderland een Kaffermeisje, van 12 à 13 jaar, dat met eene Hollandsche dame uit Zuid-Afrika was meegekomen. Haar vader had zij nooit gekend; die Kaffervaders geven weinig om hunne vrouwen en zien haast nooit naar hunne kinderen om. Voor 12 gulden had haar moeder de Hollandsche dame toegestaan haar kind mede te nemen naar ons land.

Het meisje bezocht eene lagere school en sprak beschaafd Hollandsch. Engelsch kon zij niet lezen, maar in het verstaan en het spreken ervan was zij zeer ervaren. Daarenboven verstond zij ook de Kaffertaal. Zij zou met plezier een Kafferversje opzeggen, dat de kinderen van haar stam in Zuid-Afrika bij het spelen zongen.

Tom, Tom, lissa,

Oema boeellajang! enz.

Dat Kafferversje beteekende dan in 't Hollandsch:

»Tom, Tom, houdt toch op.» Gij laat mij zoo lachen!»

Dat meisje was in huis en school een toonbeeld voor andere meisjes. Annie — zoo heette zij — leeft nog; doch helaas! zij ligt thans in een onzer gasthuizen; zij lijdt aan eene onherstelbare ziekte. Zij weigerde steeds naar haar land terug te keeren. Zij was bang voor de jongens en mannen van haren stam.

IX.

De Engelsche Vrijbuiters.

Toen in de Zuid-Afrikaansche Republiek de goudmijnen en de diamantvelden ontdekt werden, stroomden er niet alleen vele werklieden, mijnwerkers en gelukzoekers naar toe, maar Transvaal kreeg ook bezoek van meer dan één kapitalist, die zijn rijkdom daar wilde vertienvoudigen. Er werd door de Uitlanders geld, grof geld verdiend! En wat deden zij met het goud, dat zij uit de mijnen putten? Besteedden zij het tot welzijn van het land, ten bate hunner medemenschen?

Neen, nogmaals neen!

Voor al de Engelsche Uitlanders wendden het aan tot verderf van het land, welks gastvrijheid zij genoten. Zij konden het niet dulden, dat Transvaal onafhankelijk was. Het moest en zou eene Engelsche kolonie worden. Daartoe moesten de Boeren geprikkeld, gesard worden. Maar die mannen waren te verstandig om de Engelschen terug te plagen. Zij droegen den smaad geduldig.

De *Majuba* was hun een bewijs, dat zij dit niet uit lafheid deden.

Langzamerhand rijpte bij de Engelsche Uitlanders het plan om de Regeering van Transvaal omver te werpen en de Boeren van hunne vrijheid te berooven. Alle inwoners van dat land moesten kinderen van Hare Koninklijke Majesteit Victoria worden.

Daar de Engelschen in Transvaal geld genoeg hadden, dank zij de goudopbrengst der mijnen, kochten zij *maximkanonnen*. In oliekisten smokkelden zij verdragende geweren in, om die op de Boeren te kunnen afschieten.

En wie waren die vrijbuiters, die struikroovers? De voornaamsten hunner waren *Chamberlain*, *Rhodes* en *Jameson*.

Chamberlain was minister der Engelsche koloniën. Vroeger spijker- en schroevenfabrikant, had hij zich op staatkundig gebied weten op te werken. Rhodes stond aan het hoofd van eene machtige Engelsche maatschappij, die in Transvaal de mijnen wenschte te ontginnen. Jameson was officier in Engelschen dienst.

Met medeweten van den minister, gesteund door Rhodes, besloot Jameson den 1en Januari 1896 met 600 gewapende Engelschen Transvaal binnen te trekken en Johannesburg, waar zich vele Engelschen bevonden, te overrompelen. Daar zou hij de teugels van het bewind in handen nemen, en *plechtig verklaren*, dat *Transvaal* eene *Engelsche kolonie* was. Stonden de Boeren tegen hem op, verzetten zij zich daartegen, de Engelsche dapperen, die zoo goed vechten konden, zouden hem dan uit Natal, Kaapland en zeker ook uit Engeland ter hulpe gezonden worden.

Alles was zoo flink mogelijk in elkander gezet. De Regeering van Transvaal was onkundig van het gevaar, dat haar en de Boeren dreigde. Ter elfder ure lekte er evenwel in Johannesburg iets van uit.

Daar nadert Jameson met zijn 600 helden. Waar hij zich met zijne maxims vertoont, is hij meester, want.... er zijn geen Boeren, die hem weerstaan. Hij kwam, hij zag, hij overwon,.... zoolang er geen Boeren kwamen opdagen. Alles bukte zich voor hem in 't stof...., omdat hij een Engelschman was, aan wien God, naar zijne bescheiden meening, Afrika ten erve had gegeven.

Maar daar krijgt de dappere commandant *Cronjé* bericht, dat Jameson nadert met maxims. *Cronjé met zijn vier zoons* stijgen te paard, waarschuwen de Boeren in den omtrek. Hun getal groeit, 100, 200, 250 Boeren zijn op weg naar Krugersdorp.

Jameson rukt voorwaarts. Bij een winkelier onderweg wordt de gansche voorraad eet- en drinkwaren aangekocht. »Zend je rekening aan Jameson te Johannesburg, want ik ga mijn weg voor mij schoonvegen,» was 't antwoord op de vraag naar de dubbeltjes.

Jameson in Johannesburg!

Hoe verwaand!

Zijn de Boeren, die Dingaan en Moselekatse weerstaan hebben, bang voor een Roodbaaitje?

1 Januari 1896 brak aan!

Jameson ziet zich met zijne kogelbrandspuiten tegenover de Boeren!

Jameson begint te vuren. Een der bommen viel tusschen de Boeren, die rondom een wagen stonden om daar patronen uit te halen. De bom barst en.... daar vielen 13 Boeren onderste boven, zeker mordsdood? Neen, zij waren slechts bedwelmd, niet één was gewond!

Sommige bommen schoten de huizen vol gaten, doch raakten geen enkelen Boer. Hier zien wij de hand van God: de kogels gaan in de ledige huizen.

maar niet in de Boeren. Jameson dacht, dat hij nu alles vernield en gedood had, doch de Boeren lagen doodstil achter hunne schuilplaatsen. Naderbij gekomen, worden dan ook onverhoeds eenige Engelschen gedood en een maximkanon veroverd.

De Engelschen rukken verder voort, tot zij op de Boeren stuiten. Een hevig gevecht ontbrandt. De eersten krijgen er geducht van langs; elk schot der Boeren is zoo goed gemikt, dat die dappere Jameson zijne vrienden om zich heen als grashalmen ziet vallen.

En Jameson, die verrader, de man die in vrede stijd een bevrienden staat binnenstormt?

Die lafaard!

Hoort hem roepen: »Haastig! Wie heeft iets *wits* om tot vlag te dienen, als teeken van overgave?"

Hij had wel Engelsche vlaggen meegenomen, maar geen witte. Immers hij zou, hij moest het winnen.

Aan een Transvaalschen jongen werd eens gevraagd, welke de Engelsche vlag was. »De witte," zei hij, »want zijn vader had nooit eene andere gezien."

»Gauw — gilt Jameson — gauw, wij worden hier allen platgeschoten, de Transvalers schieten te goed! Wie weet raad? Wat zullen wij doen?"

Ha! daar loopt een oude Kaffermeid, met een *wit schort* voor. Een, twee, drie, het schort wordt haar van 't lijf getrokken. Jameson bindt het aan een bajonet en steekt het met een erg benauwd gezicht omhoog.

»In 's hemelsnaam, als de Boeren het maar zien. Haal nog wat schorten uit je huis, of handdoeken, lakens, als 't maar wit is."

Ha! daar wappert een laken, ginds een handdoek op een bajonet. »Goddank! de Boeren staken hun moordenden kogelregen; er is nog hoop voor ons om uit dezen vurigen oven te komen."

Later kwam de bewuste Kaffermeid eene ernstige klacht indienen bij den commandant Joubert.

»Seur,» zei ze »die Engelsche het mijn voorschote en lakens gevat, zonder ons daar iets voor te betaal. En waar zal ik nou mijn klachte indien!»

De Generaal glimlachte, en gaf haar droogweg een halve kroon (1 gulden 50 cent) en er werd eene collecte onder het gezelschap gehouden. En spoedig was de *historische* ou-meid de bezitster van 6 gulden voor hare oude, versleten plunje.

Cronjé liet aan Jameson vragen, wat hij wilde?

Deze antwoordde, als gij ons leven spaart, zullen we dadelijk terugkeeren.

»Terugkeeren? Dat nooit, — roept Cronjé — *overgeven*, of gij wordt allen *doodgeschoten*.»

Jameson beefde als een riet. Hij kon met moeite een woord spreken.

»I accept your terms» — d. i. ik neem uwe voorwaarden aan — sprak Jameson, hij nam zijn hoed af, boog voorover en stapte achteruit.

Jameson had 44 gewonden en 66 doden. De Boeren verloren slechts zes mannen.

De oorlogsbuit viel in handen der Boeren. En welk een buit! 400 geweren, 33,000 patronen, 10 kisten maxim-patronen, 4 muilwagens, 5 karren, 142 paarden, 38 muilezels, benevens 10 maxims en 2 kanonnen.

Ongeveer 400 gevangenen werden in triomf gevankelijk naar Pretoria weggevoerd. 't Is een tweede Majuba!

»Hiep, hiep, hoera!» riep Karel. »Zij hebben Jameson overwonnen!»

In Johannesburg zou een opstand uitbreken tegen de Boeren; doch de overgave van Jameson met zijne dapperen drukte dien den kop in. In Johannesburg

stonden de schoonste en voornaamste dames met ruiters klaar, om ze Jameson aan te bieden, doch ze konden ze laten verwelken. Hij was geen overwinnaar, maar een overwonne; geen legerhoofd, omkranst met bloemen, maar een krijgsgevangene die om zijn verraad gevonnist zou worden. Geen Napoleon in Johannesburg, maar een Simson met afgesneden haren in Pretoria.

Transvaal gaf alle krijgsgevangenen, officieren en soldaten, aan de Britsche regeering over.

Jameson had den kogel verdiend, maar Transvaal wilde geen rechter zijn. Engeland moest zelf maar vonnissen!

En Engeland? Bijna geheel Engeland juichte den verraderlijken inval van Jameson toe. In herbergen, schouwburgen, vergaderingen, riep men voor de mislukking bekend was, elkander toe: »Majuba zal gewroken, de Boeren zullen verdelgd worden. Het Afrikanerdom moet uitgeroeid worden.»

Van alle zijden ontving Paul Kruger, President van de Zuid-Afrikaansche republiek, telegrafische bewijzen van deelneming. Van Keizer Wilhelm, uit Berlijn, werd het volgende telegram ontvangen:

»Aan President Kruger, Pretoria.

»Ik betuig u mijn *oprechten gelukwensch*, dat het u gelukt is met uw volk met eigen krachten tegenover *gewapende benden*, die als *rustverstoorders* in uw land zijn gevallen, den *vrede te herstellen* en de *onafhankelijkheid* van het land tegen *invallen*, van buiten te *verdedigen*.»

WILHELM. I. R. *)

*) I. R. w. z. Imperator-Rex: Keizer-Koning.

Oom Paul bedankte heel vriendelijk voor deze hartelijke wenschen en beloofde met Gods hulpe al het mogelijke te doen tot de *handhaving* van de *duurbetaalde onafhankelijkheid* en het voortbestaan der geliefde Republiek.

~~~~~

X.

Het bloed der Boeren.

Oom Paul, die eenvoudige Christen, maar tevens ervaren staatsman, had een voorgevoel van de ernstige toestanden, waarin Transvaal gewikkeld zou worden. Tegenover het verraad der Engelschen, den gouddorst der Britsche kapitalisten, het liegen, belasteren en verdraaien der Engelsche couranten, behield hij zijne kalmte. Niet ten onrechte, is hij vergeleken met Mozes, die *zachtmoediger* was dan eenig mensch.

Oom Paul wist, dat bijna gansch Engeland dacht en sprak: »*Majuba* kunnen wij niet *vergeten*. De *vernedering* onzer *wapenen* kunnen wij niet *vergeven*. Wij wenschen, dat wij nog eens met de Boeren konden afrekenen en hun eene verpletterende nederlaag konden bezorgen, om hun den mond te stoppen en *Majuba* te wreken. De schande is te groot; wij moeten nog eens vechten; en.... daarna kunnen wij samenlevén.»

Engeland wilde nog eens vechten, het wilde zijn geluk nog eens beproeven. Dat wist Transvaal al jaren geleden.

In Transvaal werd Engeland daarom ontzien, men wilde niet prikkelen. De President, Paul Kruger, die den 10en October reeds 74 jaar geweest is, hield het roer van staat krachtig in de hand. Met leeuwen-

moed wist hij, gesteund door den Volksraad, Engeland's eischen te weerstaan, doch elk billijk verzoek werd in overweging genomen en zooveel mogelijk ingewilligd.

Transvaal behoort aan de Boeren. Doch in dat Transvaal wonen, zooals wij al gezegd hebben, duizenden Uitlanders, die doodeenvoudig willen, dat de Boeren de teugels van de regeering aan hen zullen geven. Doch die Uitlanders, welke ontevreden zijn, zijn allen Engelschen, dus onderdanen van Victoria. En nu willen zij in een land, dat hun niet toebehoort, den baas spelen.

Stel eens, dat in de stad, waar gij woont, in den loop van eenige jaren, eenige duizenden Engelschen komen wonen en wenschen, dat *zij* nu een burge-meester en leden van den raad mogen benoemen of kiezen. Hoe zoudt gij dat vinden? Brutaal niet waar?

Zoo is het thans in Transvaal. De Boeren willen aan deze Uitlanders geven: vrijheid van godsdienst, goede scholen, waarop hunne kinderen Hollandsch en Engelsch kunnen leeren, verbetering van alles, wat bevorderlijk kan zijn aan de ontwikkeling van handel, nijverheid en mijnwezen.

En daarenboven kunnen die Uitlanders na 7 jaar inwoner van Transvaal geweest te zijn, het stemrecht krijgen. Is dat niet billijk?

Neen! zeggen de Engelschen. Hoort, wat zij spreken; »De toestand in Transvaal is ellendig.»

»Eene meerderheid van blanken (d. z. Engelschen, alsof de Boeren geen blanken zijn) hangen in hunne burgerlijke en staatkundige rechten af, van eene minderheid (de Boeren), die mindergoed opgevoed, minder ondernemend en minder bekwaam zijn dan zij.»

»Onder gewone omstandigheden zou de meerderheid

hare rechten kunnen handhaven, zoo noodig, door het zwaard.”

»Maar de omstandigheden in Transvaal laten dit niet toe.”

»Die Uitlanders zijn ongewapend te midden van eene goed gewapende bevolking.”

Zulke dingen maken in Engeland de Christenen elkander wijs.

De Engelschen worden onderdrukt.

De Engelschen worden onderdrukt in Transvaal!

De Engelschen zijn geroepen in Zuid-Afrika de Uitlanders te helpen. Goedschiks of kwaadschiks.

Met goeden raad of met het zwaard. Zoo spreekt men aan de overzijde der Noordzee.

Maar de raad der Engelschen is niet steeds voor goede munt aan te nemen. In Engeland kan men weten, dat minister Chamberlain de brieven en telegrammen van Kruger verminkt en verdraaid mededeelde.

Bij een gesprek tusschen een Boer en een Engelschman, gaf de laatste hoog op van Englands kracht en rijkdom, om te eindigen met de verzekering dat de *zon* in het *Britsche* gebied nooit onderging.

De Boer had het bluffen kalmpjes aangehoord. Hij deed een paar trekken aan zijne pijp en kwam toen tot de volgende slotsom:

»Wel, ik sal jou wat seg. As die son in jul rijk nie ondergaat nie, dan is dat klaar. Ons Lieve Heer wil een oogje hou op die schurke, want Hom vertrou hul nie in die donker nie.”

Die Engelsche Uitlanders boden in 't begin van 1899 aan koningin Victoria een verzoekschrift aan. Het was ondertekend door 21000 onderdrukte Uitlanders. En wie hadden dat spelletje opgezet?

Menschen, die het ongeluk over Transvaal wilde brengen. Onder dat adres stonden vele duizenden namen van personen, die het gezien noch gelezen hadden. Ja, zoo diep waren de Engelschen, vooral in Pretoria, gezonken, dat zij er namen onder plaatsten van menschen, die reeds lang dood waren.

Gewetenlooze kapitalisten wilden de Boeren er onder en hunne beurs er boven op brengen.

Eindelijk trok de Engelsche regèering onder Chamberlain partij voor die arme Engelsche Uitlanders.

Chamberlain sprak!

Chamberlain dreigde!

Chamberlain zond troepen naar de Transvaalsche grenzen!

Chamberlain werd toegejuicht door het straatpubliek.

De soldaten en vrijwilligers in Engeland werden onthaald op sterken drank.

In Londen verbrandde men een portret van Paul Kruger.

»Remember Majuba!» d. i. »denk aan den Majuba,» riep men in Engeland elkander toe.

Op de werven en in de tuighuizen van Engeland is alles druk in de weer.

»De Boeren moeten getuchtigd worden!» zoo roept men. »God damn the Boers!» — »God verdoeme de Boeren!» Maar *in Transvaal* ziet gij een eenvoudig Christen, die in zijn God gelooft op de knieën liggen. Het is Paul Kruger, die zich nooit geschaamd heeft voor den naam van Christen-staatsman. Hij klaagt zijn nood aan God. Drie uren brengt hij in de eenzaamheid door. Voor zijnen God klaagt hij de Engelschen aan.

De Engelschen, die het den Boeren zoo lastig maken;

die van Johannesburg een Babel, een Sodom hebben gemaakt;

die een eerbare natie verderven willen door hunne brooddronkenheid en onzedelijkheid;

die een verrader als Jameson huldigden als een held;

die een eerloos kapitalist als Cecil Rhodes steunen in zijn strijd tegen de zedelijke belangen van de Boeren en voor de aandeelhouders der goudmijnen en diamantvelden;

die Chamberlain eene meerderheid bezorgen, om de Boeren te prikkelen, dat zij ten einde raad worden;

die eene pers steunen, welke de grofste leugens van de Boeren en hun president verteld.

Paul Kruger zwijgt.

En het is, alsof eene stem tot hem zegt: »*Gij moet vechten!*» En zijne stem klinkt: »Zegt den Transvalers, dat zij optrekken!»

Nog een middel wil hij beproeven! Hij telegrafeert naar Londen: »Als de Engelsche regeering hare troepen binnen drie dagen niet terugroept, zal Transvaal dit beschouwen als een bewijs, dat Engeland den oorlog wil.»

Engeland antwoordde niet.

Engeland roept zijne soldaten niet terug.

Engeland neemt de uitdaging van het lang getergde Transvaalsche volk aan:

Engeland brult!

Transvaal bidt.

Hoor Paul Kruger voor den Volksraad:

»Mannen!

De oorlog dreigt!

Wij weten voor God, dat wij alles gedaan hebben om den Engelschen Uitlanders het stemrecht te geven.

Daarom kunnen wij vrijmoedig steunen op den Heere, onzen God.

Hij zal de beslisser wezen.

Laten wij bidden en blijven bidden, dat God, de Heere, ons bestuurt.

Al komen dan duizenden, dan zal Hij voor recht en gerechtigheid optreden, tot wij geheel en al ontslagen zijn van Engeland.

Ernstig raad ik u aan Psalm 118:7 te lezen: »De Heere is bij mij onder degenen, die mij helpen; daarom zal ik mijnen lust zien aan degenen, die mij haten.»

De Heere zal met ons strijden, en als Hij met ons is, wie zal dan tegen ons zijn?

Wij moeten *strijdend* steeds onze gebeden tot Hem opzenden.

Ik wil niet van den *Vrijheidsoorlog* spreken, doch herinnert u den Jameson-inval.

Duizenden kogels en bommen hebben zij op onze macht afgezonden; slechts zes van onze mannen zijn gevallen en over de honderd aan den anderen kant.

Dat is een bewijs, dat *God de kogels bestuurt!*

Toen ook heeft Hij ons gespaard om te toonen, dat Hij de Bestuurder der wereld is, en niemand anders.”

»Laat God dan Rechter zijn tusschen de Engelschen en de Transvaalsche Boeren. Zijn uitspraak zal geëerbiedigd moeten worden.»

De oorlog begon!

De Engelschen naderen. De generaals, de officieren met hunne huurlingen, wien eene hooge soldij is toegezegd.

De Boeren worden opgecommandeerd!

»Naar de grenzen!»

En 't zijn hier geen huurlingen, maar mannen, vaders van huisgezinnen, grondbezitters! Zij laten vrouw en kinderen, huis en hof achter. Achter onder de hoede huns Gods!

Maar die Kaffers! Het zijn hunne vijanden. Hunne vrouwen en hunne meisjes! Wat zal er van haar worden?

Doch de Transvaalsche Boer gelooft in de *Voorzienigheid Gods*.

En wat bevat dat?

»Dat de almachtige en alomtegenwoordige kracht Gods, door welke Hij hemel en aarde, mitsgaders alle schepselen, gelijk als met Zijne hand nog onderhoudt, en alzoo regeert,

dat loof en gras, — regen en droogte, — vruchtbare en onvruchtbare jaren, — spijs en drank, — gezondheid en krankheid, — rijkdom en armoede. — en alle dingen, *niet bij geval*, maar van Zijne vaderlijke hand ons toekomen; —

opdat wij in allen tegenspoed geduldig, in voorspoed dankbaar zijn mogen, en in alles, *dat ons nog toekomen kan*, een *goed toevoorzicht hebben* op onzen getrouwen God en Vader, dat ons geen schepsel van Zijne liefde scheiden zal,

aangezien, dat alle schepselen alzoo in Zijne hand zijn, dat zij *tegen Zijnen wil* zich noch roeren, noch bewegen kunnen.”

Daarop vertrouwt de Boer.

En met zijnen God trok hij ten strijde.

En de Uitlanders?

De Engelsche Uitlanders vloten bij duizenden uit Transvaal. Zij vreesden voor het goed recht en het geweer der Boeren. Hun geweten klaagde hen aan!

Jameson, Rhodes en Chamberlain lachen!

Zij zien Boeren-bloed vloeien!

Wat geven zij om het bloed hunner Engelsche huurlingen?

En de Uitlanders van Nederlandschen, Duitschen, Franschen en Ierschen bloede?

Zij trekken allen onder de vaandels van Joubert naar de grenzen van Natal; want daar schijnt de slag te zullen worden beslist.

Natal is den Boeren diefelijk ontstolen!

Kinderen gaan met hunne vaders mee.

De scholen zijn gesloten.

Er zijn meesters, die met hunne jongens van 12 tot 14 jaar ten strijde trekken.

Vader is al vooruit.

Zijne oudste zoons volgen.

Soms verlaten de jongere ook hunne moeder.

En onder die moeders zijn ware heldinnen.

Eene vrouw had haar man met de drie oudste zoons naar het oorlogsterrein zien vertrekken.

Hare beide jongste zonen gaan thans ook heen.

De brave moeder doet hen uitgeleide. Zonder een traan te storten werd afscheid genomen, waarbij zij deze woorden sprak: »Nu, dag jongens! goed oppassen en vooral goed schieten, hoor!»

't Is moedig!

En hoe is zoo'n soldaat toegerust? Luister, hoe een Hollander dat mededeelt:

»Wij hebben weer oorlog, die duizenden menschenlevens zal kosten. Reeds een week heb ik dienst gehad om elken nacht de spoorlijn op de bruggen te bewaken. Elken avond trek ik uit met een geweer en 50 patronen; met een regenjas, hooge laarzen aan en een grooten doos tabak met pijp en tien mannen ter assistentie.

Ik zal nu weldra optrekken naar de Natalgrens. Ik krijg een paard en een Mauser-karabijn. Ik lijk dan zoowat op een Hollandschen huzaar, echter zonder sabel, wel met een revolver. Ik moet voor 8 dagen voedsel meenemen, harde beschuit met gedroogd paardevleesch. De beschuit lijkt veel op een korst roggebrood, die

3 weken oud is en het vleesch veel op leer, maar daar geven wij niet om, als wij de Engelschen maar raken mogen.”

Eindigen wij met het mededeelen van een brief, dien een jongen uit Oranje-Vrijstaat, — welke Zuid-Afrikaansche staat, onder *President Steijn* zich opge- maakt heeft, om Transvaal tegen de Engelschen te helpen, — schreef aan zijne moeder in de Kaapkolonie :

»Lieve Moeder!

»Wij zijn hier allen onder de wapenen, en gereed om te vechten voor ons dierbaar land. Wij weten, wij hebben eene eerlijke en rechtvaardige zaak. Het is waar, dat wij met eene sterke natie te doen hebben. Engeland is machtig, maar niet almachtig.

God alleen is almachtig en Hij zal toezien, dat macht niet recht is. Wij stellen onze zaak in Zijne handen. Wij nemen onze geweren en gaan naar de grenzen. Wij zullen God vragen om *onze Generaal* te wezen, en ons te helpen, en ons te bewaren, dat wij iets doen zouden, wat tegen Zijnen wil is. De Heere is nog niet veranderd; Hij is nog dezelfde God, die Gideon met zijne 300 man de overwinning heeft gegeven.

»Wij bidden dag en nacht tot Hem, en wij *vragen u allen voor ons te bidden.*

»Hij is een barmhartig God.

»Hij zal onze zonden vergeven en ons ter hulpe komen.

»Hij zal nooit toelaten, dat een machtige natie een zwak volk, als wij zijn, zal verpletteren.”

Uit dit schrijven spreekt een heerlijk geloofsvertrouwen in Gods helpende hand. Die jongen ziet niet naar het machtige Engeland, maar naar Zijn God, bij Wien macht geen recht is.

De oorlog woedt.

Elken dag sterven Engelsche soldaten en worden er nog meerdere gewond.

Elken dag zijn daar Transvaalsche vrouwen, die weenen om den dood hunner echtgenooten; kinderen, die weenen om hun vader; grijsaards, die kinderen en kleinkinderen hebben in 't vuur der Britten. En wat zal het einde zijn?

God weet het!

Nederland bidt voor zijne stamgenooten. Het geeft milde gaven om door middel van *het Roode Kruis* gewonden te helpen en te verbinden! Straks zal nog meer gevraagd worden, om het lot van weduwen en weezen in Transvaal te verzachten. En nietwaar? Van ons koper, zilver en goud zullen wij dan gaarne iets bijbrengen, om onze liefde te toonen voor den Transvaalschen Boer.

Ook Frankrijk, België, Duitschland, Rusland en Oostenrijk zenden geneesheeren en verpleegzusters naar de velden van Natal, straks misschien naar Transvaal en Oranje-Vrijstaat.

De Boeren gedragen zich, ouder gewoonte kranig in den oorlog. Het zijn geen wreedaards, maar mannen met een Christenhart en veel menschelijk gevoel.

De gewonden en gevangenen der Engelschen worden door hen goed verzorgd en lankmoedig behandeld.

Doch als de Engelschen eenige Boeren krijgsgevangen maken, worden dezen in het vijandelijk kamp uitgejouwd!

Het vasteland van Europa juicht, als het verneemt van een triomf der Boeren. Doch wij vernemen te weinig van het oorlogsterrein.

Waarom?

De Engelschen zijn meester van de telegraaf. Als zij eene overwinning behalen, wordt deze sterk overdreven

voorgesteld. Als de Boeren winnen verneemt men weinig.

En daarenboven zenden de Engelschen zoovele onware, leugenachtige berichten de wereld in. »De telegraafpalen zijn krom van het liegen der Engelschen» schreef onlangs een Duitscher.

In Pretoria zitten al een paar duizend Engelschen, die gevangen genomen zijn in den krijg.

Kimberley en Mafeking worden door de Boeren omsingeld!

Ladysmith, in Natal, is ingesloten!

Colesberg is veroverd! Colesberg, nabij welk stadje op de landhoeve Bulhoek, den 10^{den} October 1825 Stephanus Johannes Paulus Kruger, de tegenwoordige Staatspresident, geboren is.

Generaal Joubert, die dappere vechtmaajor, handhaaft met de Boeren, zijn ouden roem. Zij mikken nog steeds zoo juist.

Vele Engelsche officieren zijn het mikpunt hunner geweren.

Wat zal het einde zijn?

»O, God van Nederland!

Houd toch Transvaal in stand.»

Engeland duidt het ons ten kwade, dat wij medeleven met en liefde gevoelen voor onze Transvaalsche stam- en geloofsgenooten.

Maar van uit de hoeven in Transvaal en Oranje-Vrijstaat, die in rouw of in vreeze gedompeld zijn; van het bloedig slagveld, dat in vuur en kruitdamp gehuld is; uit de hospitalen, waar de gewonde Boeren hun land met zijne onafhankelijkheid, hunne weduwen en weezen aan God opdragen; van uit geheel Zuid-Afrika, waar kanonnen bulderen, en het geweervuur knettert, waar de granaten der Engelschen dood en verderf verspreiden;

daar, ja daar overal roept, en smeekt men : »*Broeders, bidt voor ons!*»

Gevoelt gij die bede?

»O, onze God, zult Gij geen recht tegen hen oefenen? Want in ons is geen kracht tegen deze groote menigte, die tegen ons komt en wij weten niet, wat wij doen zullen, maar onze oogen zijn op U.» 2 Kron. 20:12.

De God van Josafat en van Juda zij de God van Kruger en Transvaal.

Moge het oorlogsvuur spoedig gebluscht worden.

God make het kort! Hij zegene de Transvaalsche wapenen!